

Utdanning
Nr. 9, 6. oktober 2023

Et særskilt (dårlig) vern

Hvert år utsettes tusenvis av lærere for vold og trusler på jobb.

Selv om de har et særskilt vern i loven, havner knapt noen av sakene i retten.

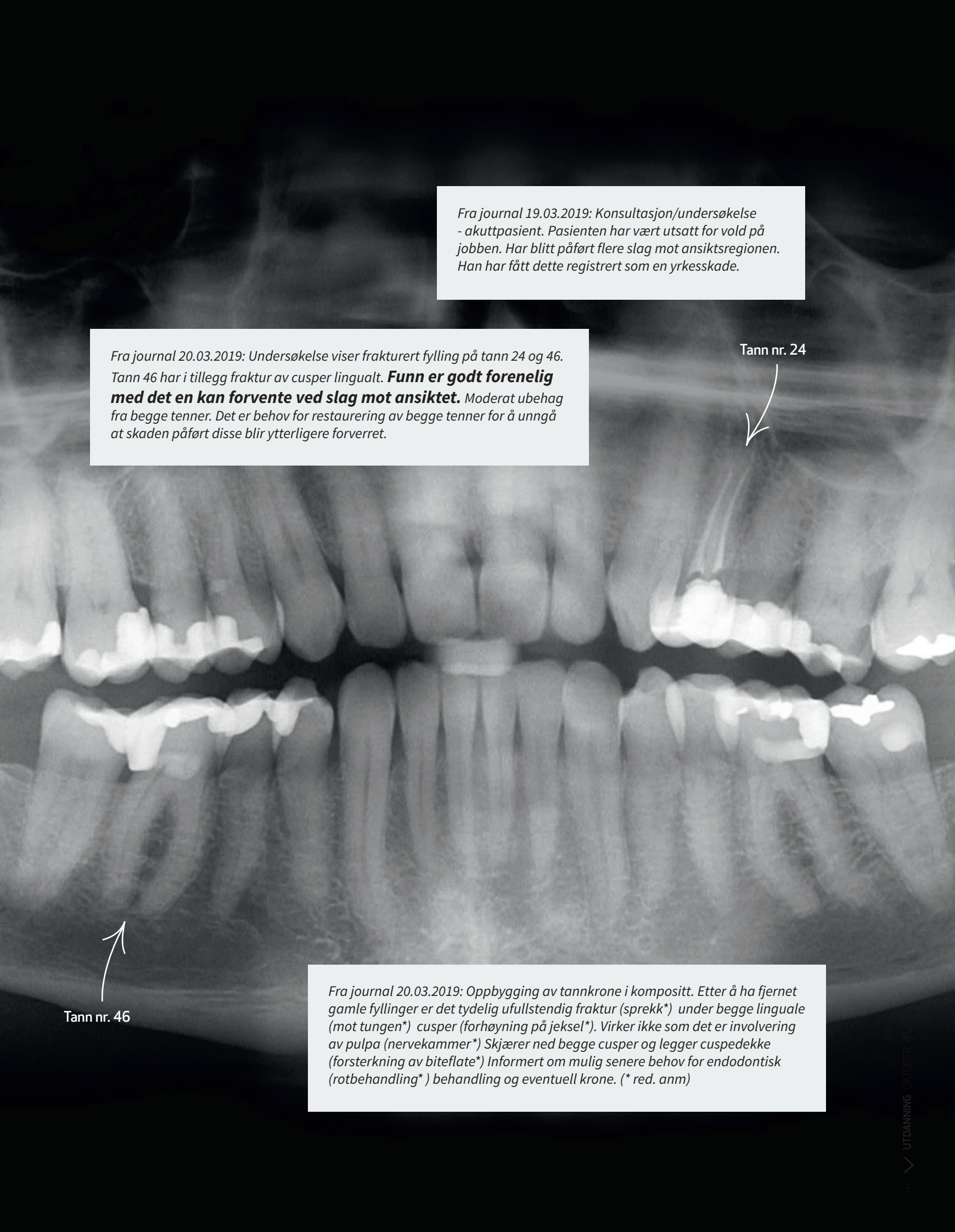
Da Geir Lien ble slått ned av en elev, ble saken først henlagt.

– Dette kan ikke være riktig, tenkte han.

Tekst: Kari Oliv Vedvik **Foto:** Eivind Senneset

Slagene eleven påførte lærer Geir Lien, medførte blant annet at tennene hans ble skadet på en slik måte at han fikk det godkjent som yrkesskade.

Fra journal 19.03.2019: Konsultasjon/undersøkelse - akuttpasient. Pasienten har vært utsatt for vold på jobben. Har blitt påført flere slag mot ansiktsregionen. Han har fått dette registrert som en yrkesskade.

Fra journal 20.03.2019: Undersøkelse viser frakturert fylling på tann 24 og 46. Tann 46 har i tillegg fraktur av cusper lingualt. **Funn er godt forenelig med det en kan forvente ved slag mot ansiktet.** Moderat ubehag fra begge tenner. Det er behov for restaurering av begge tenner for å unngå at skaden påført disse blir ytterligere forverret.

Tann nr. 24

Tann nr. 46

Fra journal 20.03.2019: Oppbygging av tannkrone i kompositt. Etter å ha fjernet gamle fyllinger er det tydelig ufullstendig fraktur (sprekk*) under begge linguale (mot tungen*) cusper (forhøyning på jeksel*). Virker ikke som det er involvering av pulpa (nervekammer*) Skjærer ned begge cusper og legger cuspedekke (forsterkning av biteflate*) Informert om mulig senere behov for endodontisk (rotbehandling*) behandling og eventuell krone. (* red. anm)

Her ble Geir slått og sparket av eleven. I basketaket havnet de inn i buskene til høyre i bildet.

Tertnes videregående skole i Bergen, januar 2019. Lærer Geir Lien (57) er på vei inn på jobb denne morgenen. Han går over parkeringsplassen mot skolen. På en benk sitter en ungdom og røyker. Geir konfronterer ham med at det ikke er lov å røyke inne på skolens område.

– Han ser på meg, ber meg gi faen, reiser seg og går mot meg. Jeg prøver å gå rundt ham. Da skjer det.

Slagene er mange. Geir roper på hjelp mens han forsvarer seg som best han kan.

I dommen som falt to år og fire måneder senere, står det at eleven slår ham flere ganger i ansiktet med knyttet hånd, samt slår og/eller sparker ham mot kroppen og beina. Lien blir påført neseblod, bloduttredelse under høyre øye, smerter i ribbeina og i venstre hofte/lår. I tillegg sprakk to av tennene.

Gjerningsmannen ble dømt til 45 timers samfunnsstraff og måtte betale 15.000 kroner i oppreisning.

Etter straffeloven har lærere et særskilt vern mot vold og trusler, på lik linje med politi og helsepersonell.

En kartlegging Utdanning gjorde i vår, viste at i fjor fikk de 20 største kommunene i Norge inn 20 000 avviksmeldinger på vold og trusler mot ansatte i skolen. Men trass i et særskilt vern i loven, har kun 18 slike saker endt i landets tingretter de siste fem årene.

Utdanning har gått gjennom de 18 sakene. De handler om et knust ansikt, drapstrusler, slag og ødelagte tenner. I 13 av sakene blir gjerningspersonen dømt etter paragrafene som skal gi lærere et særskilt vern.

– Mye tyder på at lærernes særskilte vern i straffeloven har gått under radaren, mener Marius Gjetnes, advokat i Raugland AS.

I en kronikk han har skrevet til denne utgaven av Utdanning (se side 40), kaller han lærernes særskilte vern for en «godt bevart hemmelighet».

Han får støtte av Himanshu Gulati, utdanningspolitisk talsperson i Fremskrittspartiet. I april i år forslø partiet å innføre faste rutiner for politianmeldelse fra skolens side ved alvorlig vold og trusler, men fikk ikke med seg flertallet i Stortinget.

– Mye tyder på at mange kommuner ikke vet at lærere er definert som en særskilt utsatt yrkesgruppe. Vi ser dessverre også at mange skoleeiere ikke anmelder alvorlige hendelser,

Han ser på meg, ber meg gi faen, reiser seg og går mot meg.

sier Gulati, som mener vi nå ser en voldsbølge mot lærerne.

– Hadde man hatt mer vilje til å løse problemene åpent, og hatt kunnskap om hvor alvorlige lovbrudd dette faktisk er, ville det nok vært bedre tilstander enn det vi ser nå, sier Himansu Gulati.

Sov i en stol

I skolegården på Tertnes roper Geir Lien på hjelp gjentatte ganger, men ingen hører ham.

– Jeg skjønner at jeg må komme meg ut av situasjonen selv. På et eller annet vis får jeg tak i jakkekragen hans og holder. Jeg får brutt han ned over hoften min og vi ruller inn i noen busker. Han kommer seg på beina og løper bort.

En forslått Geir, full av jord og neseblod, kommer seg inn på skolen. Elever som ser ham, blir forskrekket. Avdelingslederen spør om hva som har skjedd.

– Hun spurte om jeg hadde slått tilbake. Jeg svarte nei.

På dette tidspunktet har han heller ikke noe

særlig vondt. Derfor går han for å hjelpe en kollega med muntlige høringer.

– Men etter 20 minutter kjente jeg at smertene økte, i hodet, kjeven og brystkassa.

Han kom seg til legen. Der ble han sykemeldt. En undersøkelse hos tannlegen viste at to av tennene hadde sprukket.

– Tannlegen sa det var umulig å få slike skader av å tygge, det måtte komme fra slag. Han sendte bekreftelse til Nav, og ganske snart ble dette registrert som en yrkesskade.

Kroppen til Geir var også mørbanket, og han fikk problemer med å sove. Han bestemte seg for å anmelde saken.

– Jeg måtte en lang periode sove i en stol. Jeg var engstelig for ryggen, der jeg tidligere hadde operert inn en plate. Jeg var full av blåmerker.

Geir Lien ble bedt om å komme inn på skolen for å se om han kunne peke ut hvem som hadde slått.

Avdelingslederen hadde funnet frem bilder av alle elevene, men Geir dro ikke kjensel på gjerningsmannen. Han lurte derfor på om det kunne

ha vært en som ikke var ved elev ved skolen.

Selv om han var sykemeldt, påtok Geir seg å bistå kollegaen med de muntlige høringene. En dag går han inn i et klasserom for å hente en elev.

– Da kjente jeg en lammende angst som jeg ikke hadde kjent før i hele mitt liv. Jeg skjønte ingenting, men så meg rundt i klasserommet, og der satt han. Kroppen min hadde advart meg, jeg måtte ut.

Geir ringte politiet og fortalte at han hadde blitt fysisk dårlig av å være i samme rom som en bestemt elev. På det tidspunktet hadde de også overvåkingsbilder fra den januarmorgen, som viste den samme eleven løpende fra skolen.

– Jeg ga beskjed til ledelsen om at jeg ikke ville komme tilbake før jeg var sikker på at denne eleven ikke lenger var ved skolen.

Geir synes at han fikk fantastisk oppfølging fra sin nærmeste leder.

– Rektor var mer vag. Dette er jo hvordan jeg opplevde det, men det virket som eleven var

Omtrent der kassen med strøsand står, satt eleven og røykte da Geir kom til skolen den januarmorgenen i 2019.

viktigere enn meg, som var arbeidstakeren her. Det var jeg selv som måtte anmelde, sier han.

Han mener det ikke fantes gode rutiner for hva som skulle gjøres når en voldshendelse inntraff.

– Det er det der jeg jobber i dag.

Saken ble henlagt

Sykemeldingen til Geir Lien strakte seg helt til skolestart på høsten, om lag åtte måneder. I tillegg til de fysiske plagene fikk han flere panikk-anfall. Han forsøkte å dra til skolen, parkerte på parkeringsplassen, men klarte ikke gå ut av bilen. Han skjønte at han trengte hjelp.

– Jeg fikk henvisning til en spesialist. Det tok ikke så lang tid før jeg kom til en rasende dyktig psykolog som kunne hjelpe meg og rydde opp i minneskuffen. Jeg tror jeg var der åtte ganger, og etter det var anfallene borte.

Hadde ikke Geir fått hjelp til å takle angsten, tror han det ville ha vært umulig å vende tilbake til skolen.

– Jeg har jo ansvaret for elevene når jeg er på

jobb. Hvis det skjer noe, kan ikke jeg være en lærer som ikke klarer å bistå elevene fordi jeg selv er lammet av frykt.

Men på tross av at politiet visste hvem gjerningspersonen var, ble saken henlagt etter bevisets stilling.

– Det var en skuffelse, men så tenkte jeg at dette er ikke riktig og klaget. Da tok det kort tid før saken ble gjenåpnet av statsadvokaten. Det er viktig at slike saker kommer til rettsvesenet, sier Geir.

Etterlyser bedre rettsvern

I februar 2020 skal saken opp for retten. Men samme morgen får Geir beskjed om at saken er utsatt. Den tiltalte hadde forlatt landet.

Først i mai i 2021 kom saken opp igjen. Da hadde det gått over to år siden slagene i skolegården.

– Det var en ekstra belastning at det tok så lang tid, sier Geir Lien.

Natten og morgenen før rettssaken var tøff.

– Jeg grudde meg og hadde ikke lyst til å dra.

Det var som å dra av plastret og skorpen fulgte med, og det begynte å silblø på nytt. Jeg måtte gjennom noe av det mest ubehagelige jeg har opplevd i livet på nytt, sier Geir.

– Men jeg måtte jo stille i finalen. I retten ble jeg kjørt av forsvarsadvokaten. Jeg skjønner at han har en jobb å gjøre, men det var som om jeg hadde gjort noe galt. Det sa jeg også ifra om.

Den tiltalte ble dømt til 45 timers samfunnsstraff og måtte også betale Geir en erstatning på 15 000 kroner. Retten la vekt på at den daværende eleven forsto at Lien var lærer ved skolen. De mener paragrafen om lærerens særskilte vern blir gjeldende fordi Lien håndhevet skolens ordensreglement da han sa det ikke var lov å røyke der.

– Jeg er fornøyd med at han ble dømt, og at det ikke var tvil om at han hadde skadet meg. Dagen etter rettssaken var jeg så utladet at jeg måtte ta en sofadag. Men takket være psykologens råd var jeg raskt på beina igjen, sier Geir.

Han understreker at han elsker å stå i klasserommet.

Utdanning har bedt Norges domstoler om en sammenstilling av dommer etter paragraf 286-c og 265-c i straffeloven de siste fem år. Sammenstillingen viste 18 dommer fra tingrettene. Utdanning fikk innsyn i og har gått gjennom alle disse. Vi er ikke kjent med hvor mange av disse som er anket til lagmannsretten. Gjerningspersonen i saken denne reportasjen handler om er kjent med at den omtales.

Straffeloven paragraf 286

Den som ved vold søker å påvirke yrkesutøvelsen til en person fra en særskilt utsatt yrkesgruppe, straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.

Med særskilt utsatt yrkesgruppe forstås

- a) helsepersonell som yter medisinsk begrunnet helsehjelp,
- b) personer som forestås allment tilgjengelig persontransport, som for eksempel jernbane, tunnelbane, trikk, buss, fly, drosje eller frege og
- c) personer som har ansvar for opplæring i grunnskole eller videregående skole.

Straffeloven paragraf 265

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ved trusler søker å påvirke yrkesutøvelsen til en person fra en særlig utsatt yrkesgruppe.

(...)

- c) personer som har ansvar for opplæring i grunnskole eller videregående skole.

Den som hindrer yrkesutøvelsen til en person som nevnt i annet ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder.

Med bot straffes den som ved skjellsord eller annen grovt krenkende ordbruk eller atferd forulemper en person som nevnt i annet ledd under dennes yrkesutøvelse.

Geir Lien tror ikke at han hadde klart å jobbe som lærer mer hvis han ikke hadde fått profesjonell hjelp til å takle panikkangsten han utviklet etter voldshendelsen.

Jeg er fornøyd med at han ble dømt, og at det ikke var tvil om at han hadde skadet meg.

– Når jeg får meldinger fra tidligere elever om at jeg utgjorde en forskjell betyr det så mye for meg, sier han.

Geir mener også det er en del av jobben å håndtere elever med ulike utfordringer.

– Jeg kan takle at de roper og blir sinte, men de skal ikke skade meg eller noen andre. Lærere skal ikke måtte tåle vold på jobb, uten at noen må stå til ansvar. Jeg står frem fordi det er viktig at vi snakker om dette temaet, og at lærere får et bedre rettsvern.

Har klare planer ved vold

Rektor Line Skage viser til taushetsplikten og vil ikke uttale seg om enkeltsaker. Men hun forsikrer at vold blir anmeldt og personskader rapportert. Hun var rektor ved Tertnes videregående skole også da Geir Lien ble utsatt for vold. Lien anmeldte selv forholdet.

– Jeg kan ikke snakke om enkeltsaker på grunn av taushetsplikten, men jeg kan snakke generelt om temaet. Hvis slike hendelser skjer i dag, anmelder fylkeskommunen forholdet, og rektor gjør en vurdering i samråd med regionleder. Rutinene var også slik da den hendelsen du referer til, skjedde. Men da var det skolen som formelt anmeldte i slike saker og ikke fylkesdirektøren slik det er i dag, sier Line Skage.

Hun har vært rektor i ti år, fem av disse årene ved Tertnes videregående skole. Hendelsen med Geir Lien er den eneste voldshendelsen med elev som hun har vært involvert i.

– Heldigvis skjer slike saker veldig sjelden, men hvis det inntreffer, har vi en tiltaksplan vi skal følge for å sikre at de som er involvert blir ivaretatt på best mulig måte, sier Skage.

Som rektor kan Line Skage bortvise elever som bryter ordensreglementet i inntil fem døgn.

– Ut over det må fylkesdirektør for Opplæring og kompetanse bistå hvis det er snakk om videre sanksjoner. I hvert enkelt tilfelle må en vurdere alvorlighetsgraden og hva som er hensiktsmessig å gjøre, sier rektoren.

– Er det en egen plan for hvordan en arbeidstaker som blir utsatt for vold skal ivaretas?

– Ja, det er det. Når slike hendelser skjer, står vi i en situasjon der vi skal ivareta begge parter. Så overfor arbeidstakere kan en koble inn verneombudet eller bedriftshelsetjenesten.

I tillegg kan arbeidstaker få bistand av HR-avdelingen i Vestland fylkeskommune.

– Vi skriver alltid skademelding til Nav og melder personskader ved slike hendelser til Arbeidstilsynet. Dette ble også gjort i saken i 2019. Det er jo ulikt hvilke behov den enkelte har, men vi skal sørge for at alle blir ivaretatt, sier Skage.

18 saker på fem år. Dette er dommene fra tin

Tiltalt: En far på Østlandet

Trusler mot rektor på en barneskole. Far skal ved et møte på skolen ha gått mot rektor som satt bak et skrivebord og bøyd seg frem mot han og holdt hånden opp i ansiktet til rektor. Den tiltalte skal ha ropt og skreket ukvemsord. Faren hadde rett før fått opplyst at Statsforvalteren hadde avgjort en klagesak der de hadde konkludert med at skolen ikke hadde brutt sin taushetsplikt.

Dom: Bot på 9600 kroner og 1000 i saksomkostninger

Tiltalte: To elever, gutter på 15 år, Oslo

Vold og trusler mot flere lærere, ved en spesialskole. I dommen står det beskrevet flere hendelser med slag, spark, lugging, spyting og kasting av blant annet en krakk mot en lærer. Skal også ha truet verbalt. Hendelsene skjer over flere dager.

Dom: Den ene tiltalte får 75 timers samfunnsstraff, den andre får prøvetid mot at han gjennomfører ungdomsoppfølging i konfliktrådet.

Tiltalt: Kvinnelig elev, 20 år, Østlandet

Vold mot lærer ved en videregående skole. En elev bærer med seg snø inn i skolebygningen. En lærer gir henne tilsnakk. Hun forsetter å gå innover. Læreren tar tak i armen hennes. Hun slår til ham med slik kraft at han får fem brudd i ansiktet.

Dom: Seks måneders fengsel og til å betale læreren 50 000 kroner i oppreisning.

Denne saken kan du lese mer om på [utdanningsnytt.no](https://www.udanningsnytt.no).

Tiltalt: Elev, gutt, 15 år, Oslo

Vold og trusler mot lærere, ved en spesialskole. Dytter og truer en lærer ved flere anledninger. Eleven truer med å si «voldta faren din», «jeg skal banke dritten ut av dere alle tre». En av situasjonene ble filmet og vist i retten. Retten mener at truslene er av en slik karakter at de objektivt sett er egnet til å skape frykt.

Dom: 30 dager for flere lovbrudd, men får en prøvetid på to år.

Tiltalt: Elev, gutt, 15 år, Vestlandet

Vold og trusler mot lærere ved en ungdomsskole. Når en lærer forsøker å avverge en konflikt mellom to elever er det en tredje elev som dytter til læreren og slår ham med knyttet neve i ansiktet og skulderen.

Kort tid etter blir brannalarmen utløst, og den tiltalte blir bedt av en annen lærer om å forlate rommet «Mat og helse». Da plukker tiltalte opp en kniv som han går mot læreren med. Den tiltalte eleven skal også ha kommet med drapstrusler mot en av lærerne.

Dom: 30 dagers betinget med en prøvetid på to år, med særvilkår om gjennomføring av ungdomsoppfølging.

Tiltalt: En far på Vestlandet

Trusler mot en lærer

En far sender så grove trusler at læreren ikke tør å være hjemme. Læreren tar med seg familien på hytta etter at beskjeden om at den tiltalte kom til å dukke opp hjemme hos ham. Det kom også flere truende tekstmeldinger. Der stod det blant annet: «Feige faen..får tak i deg til slutt...» og «Trenger ingen invitasjon jeg, snakkes snart...»

Dom: Får 36 timers samfunnsstraff for truslene.

En fylldigere versjon av denne saken finner en på [utdanningsnytt.no](https://www.udanningsnytt.no).

Tiltalt: Mannlig elev, 20 år, Oslo

Trusler mot to miljøarbeidere, videregående skole.

Tiltalte skal ha løftet opp en PC og etterpå knyttet en hånd mens han kom med trusler om at han skal utøve vold mot de to ansatte. Retten er ikke i tvil om at «truslene er egnet til å fremkalle alvorlig frykt.»

Dom: Dømmes til 30 dagers ubetinget fengsel.

Tiltalt: Elev, gutt, 17 år, Oslo

Trusler mot lærer, videregående skole.

Truer en lærer som går imellom ham og en annen elev. Uttaler flere ganger at læreren er «ferdig». Dette punktet blir frafalt av aktor.

Dom: Tiltalt for flere andre forhold og dømmes for disse.

Tiltalt: Elev, gutt, 16 år, Oslo

Vold og trusler mot lærere, ved en spesialskole.

Skaller til en lærer så han får brudd i nesen. Trusler mot lærer, sånn som: «Hva sier du hvis jeg kommer med pistol i hagen?» «Når jeg ser barna dine.» «Er du redd?»

Dom: Dømmes for flere forhold. Ni måneder ungdomsstraff og til å betale 14 000 kroner til et forsikringselskap.

grettene:

Tiltalt: En far på Østlandet

Trusler mot rektor på en ungdomsskole. I om lag en måned sender en far e-poster til rektor ved sitt barns skole med truende innhold, som for eksempel: «Du og din familie vil bli overvåket.» og «Nå kommer jeg etter deg med alt jeg har.» Han sender også en rekke truende og sjikanerende e-poster til flere andre ansatte ved skolen.

Dom: Far er tiltalt for flere punkter og blir idømt 120 dager betinget fengsel med to års prøvetid.

Tiltalt: Elev, gutt, 16 år, Østlandet

Trusler mot en avdelingsleder ved en videregående skole. Eleven skal ha sagt at «han ikke ville se trynet hennes» til avdelingsleder og at han skulle spytte på henne. Han skal også ha tatt opp en saks, som han la fra seg da han ble bedt om dette.

Dom: Frifinnes for dette punktet, men fikk ungdomsstraff og måtte betale oppreisning for andre forhold.

Tiltalt: Elev, jente, 17 år, Viken

Vold mot lærer ved en arbeidsinstitusjon. Eleven slår læreren i bakhodet med en kaffekanne etter tilsnakk. Læreren forsøker å få kontroll, men blir bitt og sparket i armen, leggen og skrittet. Hun forsøker å kvele ham ved å stramme/tvinne nøkkelkortet læreren har i en snor rundt halsen. Eleven slår og sparker flere andre ansatte.

Dom: Tiltalt for flere forhold. Dømmes til 75 dager, men straffen utsettes i to år hvis hun underlegges ungdomsoppfølging.

Tiltalt: Elev, gutt, 15 år, Vestlandet

Trusler mot lærer ved en ungdomsskole. Elev retter en replikapistol mot hodet/brystet på en lærer. Eleven skal ha informert om at pistolen ikke var ekte. Væpnet politi kommer til skolen. Læreren sier at hun ble redd da pistolen ble rettet mot henne.

Dom: Retten er delt, men flertallet velger å frifinne eleven.

Tiltalt: En mannlig elev, 18 år, Bergen

Vold mot lærer, videregående skole.

Læreren ankommer skolen og ser en elev som står og røyker. Han sier ifra om at det ikke er lurt å røyke inne på skolens område. Hvorpå eleven slår læreren flere ganger i ansiktet og på kroppen. Påfører en lærer skader på tennene som gjør at læreren får konstantert yrkesskade.

Dom: 45 timers samfunnsstraff og oppreisning til læreren på 15 000 kroner.

Denne saken omtaler vi i denne utgaven av Utdanning.

Tiltalt: Elev, jente, 15 år, Oslo

Vold mot miljøarbeider, ved en spesialskole.

Blir forbannet på NN fordi hen tar mobilen fra en medelev. Eieren av mobilene reagerer ikke på hendelsen, men den tiltalte blir oppfarende og sint står det i dommen. Hun følger etter miljøterapeuten inn i matsalen. De spiser ved hvert sitt bord. NN hører at hun snakker nedsettende om henne. NN forholder seg rolig. Da kommer tiltalte bort til NN og slår henne i bakhodet. Eleven er også tiltalt for flere andre mer alvorlige forhold, skal blant annet ha skadet øye til en person ved å slå ham med et belte sånn at beltespennen treffer øye.

Dom: Seks måneders ungdomsstraff og til å betale erstatning til flere av sine offer, ikke til miljøterapeuten.

Tiltalt: Elev, gutt, 17 år, Oslo

Trusler mot avdelingsleder, videregående skole.

Trusler om å drepe den ansatte og familien hans, at han skal kidnappe datteren og trusler om alvorlig vold. Sender bilder av kniver. Truslene kommer over flere måneder. Har også trukket kniv.

Dom: Samfunnsstraff 91 timer, besøksforbud i to år og et erstatningskrav på 4581 kroner.

Tiltalt: Elev, gutt, 17 år, Oslo

Vold mot lærer, videregående skole.

Slo en lærer gjentatte ganger i ansiktet og hodet, tok også kvelertak. Slagene førte til brudd i en bro på lærerens fortenner.

Dom: Dømmes for flere forhold og får 50 timers samfunnsstraff. Må betale 15 000 kroner i oppreisning til læreren.

Tiltalt: Mannlig elev, 21 år, Oslo

Vold mot lærer, videregående skole.

Skal ha kastet en stol på sensor da han ikke besto fagprøven. Skal også ha sparket ham i ryggen og truet verbalt. Det skal være på det rene ifølge dommen at den ene læreren tok hodelås på eleven.

Dom: Frifinnes

– Elever og foresatte bør info

– Det er viktig at elever og foresatte er klar over at lærere har et særskilt rettsvern, sier Ruth-Line Meyer Walle-Hansen, advokat og leder for juridisk seksjon i Utdanningsforbundet.

Ruth-Line Meyer Walle-Hansen i Utdanningsforbundet (bildet) har erfaring med saker der lærere har blitt utsatt for vold og trusler.

Hun mener arbeidsgivere bør informere elever og foresatte om at lærerne har ekstra lovbeskyttelse mot trusler og vold.

Straffelovens paragraf 265 og paragraf 286 gir vern mot henholdsvis trusler og vold rettet mot utsatte yrkesgrupper. Loven ble endret i 2009 og fikk en annen utforming som verner lærere.

– Enhver som utsettes for vold og trusler, har et vern gjennom straffelovgivningens bestemmelser om kroppskrenking, kroppsskade og trusler. I tillegg til dette har lærere et eget vern i kraft av å være en særskilt utsatt yrkesgruppe. Her har lovgiver gitt et signal om at enkelte yrkesgrupper trenger dette i tillegg til de alminnelige bestemmelse, sier Walle-Hansen.

Walle-Hansen er bekymret for økningen i trusler og vold mot lærere. Men når det gjelder trusler og vold mot elever, opplever hun at lærere er mer opptatt av å forebygge enn av straff og sanksjoner.

– Dette er naturligvis viktige perspektiver som likevel ikke må stå i veien for et høyst berettiget krav om trygghet på jobb og mulighet for sanksjoner, sier Walle-Hansen.

Løses utenfor rettssalen

Jørn Jacobsen er professor ved juridisk fakultet ved Universitetet i Bergen og arbeider hovedsakelig med strafferett.

– Hvorfor anmeldes ikke flere saker?
– Hensynet til barnet vil veie tungt, og jeg antar at skolen generelt har et perspektiv på barnets beste og mange ganger vil forsøke andre løsninger enn anmeldelse til politiet.
– De ansatte i skolen skal etter loven ha et særlig vern, men det kan virke som skolene

ormeres

Les mer om
vold og trusler
mot lærere:

UTDANNINGSNYTT

Geir Lien trives med å være lærer og ønsker å fortsette med det. Han er glad for at han kom seg tilbake til lærerjobben etter voldshendelsen.

kommer i en skvis. Har ikke de ansatte i skolen krav på et rettsvern?

– Jo, men det er komplisert. Arbeidsgiver og politikerne har et ansvar til å sikre de som jobber i skolen et trygt arbeidsmiljø, men de skal også ivareta hensynet til barnas beste, sier professor Jørn Jacobsen.

LEDER

Et særskilt dårlig vern

«15-åring tiltalt for vold mot politiet». «To politibetjenter slått på Oslo S – ungdommer anmeldt». Dette er to overskrifter hentet fra norske aviser. To eksempler på treffene du får om søker på «ungdom» og «vold mot politiet» i Google. Bytter du ut «politiet» med «lærer» får du også mange treff, men få av dem handler om anmeldelser og dom. Det til tross for at lærere og politiet har det samme særskilte vernet mot vold og trusler i straffeloven.

Hvert år utsettes tusenvis av lærere for vold og trusler fra elever – og foresatte. En opptelling Utdanning gjorde i vår, viste at det kom inn 20.000 slike avviksmeldinger i Norges tjue største kommuner i fjor. Bare et lite fåtall av disse sakene ender i retten. En av årsakene kan være at paragrafene er lite kjent. Resultatet blir uansett at de er lite verdt. Dersom lovverket skal beskytte, må det håndheves. I praksis betyr det at flere elever må anmeldes.

Om noen truer eller slår en politimann, blir det anmeldt. I fjor skrev fagbladet Politiforum at 1520 voldshendelser mot politifolk ble anmeldt bare i 2019. Som overskriftene over viser, handler det tidvis om barn. Men om de samme 15-åringene slår en lærer er det ikke gitt at det får de samme konsekvensene. For i skolen finnes ikke de samme rutinene.

Mange lærere kvier seg nok for å anmelde elevene, selv når de slår. Det ligger i lærersjela å vise omsorg for barn og unge, også når de knekker nesa di eller truer med å ta familien din. Derfor er det så viktig å få på plass rutinene. Det er skoleledelsens ansvar å følge opp lærere som blir utsatt for vold og trusler. Det må også være deres ansvar å avgjøre hvilke saker som skal politianmeldes, så får det være opp til påtalemyndigheten å avgjøre hvilke som skal ende som straffesak.

Flere anmeldelser ville synliggjort problemet med vold i skolen. Og bidratt til at paragrafen blir mer verdt enn papiret den er skrevet på.

Kaja Mejlbø, ansvarlig redaktør

BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Én av tre studieplasser står tomme

Ill.foto: Mosphotos

Flest ledige studieplasser er det ved de ordinære barnehageutdanningene, 1015 av 2838.

Flest tomme plasser er det ved de ordinære studietilbudene for barnehagelærerutdanning. Ved deltidsstudiene er tallene langt bedre.

Tekst: Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

Det viser en opptelling nettavisen Khrono har gjort ved inngangen til september. De har sett på de 12 universitetene og høyskolene i landet som tilbyr barnehagelærerutdanning. Opptellingen viser at av 2838 studieplasser, var 1015 ledige. Det utgjør 36,1 prosent av de planlagte plassene.

Flest ledige plasser er det ved de ordinære barnehageutdanningene. Ved enkelte utdanningssteder, som Stord, Tromsø og Levanger, står over 70 prosent av plassene tomme. Høgskolen NLA topper statistikken. Der var det i september 7 studenter. Studiet var planlagt for 77.

Også ved Oslo Met er det ledige plasser ved barnehagelærerutdanningen i år.

– Det er bekymringsfullt at søkertallene til lærerutdanningene er synkende. Mange studieplasser står tomme på studiesteder rundt om i landet, sier instituttleder Kristin Danielsen Wolf ved Oslo Met til Khrono.

Khronos oversikt viser imidlertid at deltidsstudier og samlingsbaserte/desentraliserte studier har bedre tall enn de ordinære studiene.

Ved Universitetet i Bergen var det planlagt for

35 deltidsstudenter, men de har tatt inn 40. Høgskolen i Østfold ligger også to studenter i pluss på deltidsstudiet.

Det samlingsbaserte studiet ved Høgskolen i Innlandet har nesten fylt opp sine 125 plasser. Det samme gjelder samlingsstudiet ved Universitetet i Tromsø og det nettbaserte studiet ved Nesna i Nordland.

Utgiver: Utdanningsforbundet

Ansvarlig redaktør: Kaja Mejlbo, kaja@utdanningsnytt.no

Kontakt: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Opplag: 166 133

Design: Kristin Slotterøy og Inger Stenvoll

Forside: Røntgenbilde av tennene til Geir Lien

Trykk: Ålgård offset. Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Svanemerket og 100 % resirkulerbart

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som følger seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen.

Medlem av **Fagpressen**

 PRESSENS FAGLIGE UTVALG

Annonsekontakt Mona Jørgensrud, HS Media AS utdanning@hsmedia.no Tlf: 62 94 10 32 / 911 73 473

Geir Røsvoll er den flest fylkeslag peker på som ny leder i Utdanningsforbundet.

Nominasjoner og samtaler

Valgkomiteens leder Ottar Stordal ønsker ikke å uttale seg konkret om fylkeslagenes nominasjoner.

– Valgkomiteen har mottatt og legger fylkeslagenes nominasjoner til grunn i arbeidet med innstillingen til nytt sentralstyre. I tillegg har valgkomiteen hatt intervjuer med alle kandidater til sentralstyret og som vararepresentanter. Det vil også være en viktig del av grunnlaget for innstillingen, som offentliggjøres 9. oktober, sier Stordal.

Landsmøtet på Lillestrøm andre uken i november velger forbundets nye ledelse.

UTDANNINGSFORBUNDETS LANDSMØTE

Flertallet av fylkeslagene vil ha Geir Røsvoll som leder

9 av 15 fylkeslag nominerer Geir Røsvoll til ny leder i Utdanningsforbundet.

Tekst: Geir Molnes og Harald F. Wollebæk

Da fylkeslagene skulle foreslå kandidater til ledelsen i forbundet i juni, kunne de spille inn flere personer til samme verv. Da var Geir Røsvoll foreslått som leder av seks fylker, mens fire fylker hadde med Terje Vilno og Thomas Nordgård på listen.

15. september hadde fylkeslagene frist til å nominere bare én kandidat til hvert av vervene. En ringerunde viser at 9 av de 15 fylkeslagene foreslår Røsvoll som leder, blant disse store fylkeslag

som Vestland, Oslo og Trøndelag, der Røsvoll er fylkesleder.

– Det er en stor ære å bli nominert av så mange fylkeslag, sier Geir Røsvoll til Utdanning.

– Er du overrasket over at så mange peker på deg?

– Jeg har fått noen frempek om at jeg har støtte. Samtidig stiller jeg mot veldig sterke kandidater, så jeg er litt overrasket over såpass bred støtte.

Blir Røsvoll leder, er han opptatt av å ha god kontakt med organisasjonen nedenfra og opp.

Det er særlig én trend han er bekymret for:

– Den sterke nedgangen i søkertall til barnehage- og annen lærerutdanning. Vi må styrke lønns- og arbeidsvilkårene, slik at lærerutdanning blir attraktiv igjen, sier han.

Finnmark, Troms og Vestfold har nominert Thomas Nordgård. Han er fylkesleder i Troms, og i likhet med Geir Røsvoll kommer han fra grunnskolen.

Rogaland og Innlandet foreslår Terje Vilno, og Møre og Romsdal foreslår Thom Jambak. Begge er fra videregående, sitter i sentralstyret og kommer fra henholdsvis Oslo og Akershus.

Flere av disse er også nominert til ett av nestledervervene, men 12 av 15 fylkeslag har nominert Ann Mari Milo Lorentzen til nestleder. Hun er barnehagelærer og er også medlem av sentralstyret.

I tillegg er Bente Ingeborg Myrtveit, Inger Grødem Haraldsen og Anita Holm Cirotzki blant de nominerte til nestledervervene.

ANSIENNITET OG LØNN

I disse private kjedene får barnehagelærere lønnshopp

De største barnehagekjedene gir barnehagelærere lønnshopp etter nye regler om ansiennitet.

– Det er det riktige å gjøre, sier Kanvas-leder Robert Ullmann.

Tekst: Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Når barnehagelærere og lærere blir ansatt, plasseres de inn i en lønnsstige basert på hvor lang ansiennitet de har. I fjor ble hovedtariffavtalen mellom Private Barnehagers Landsforbund og arbeidstakerorganisasjonene endret på dette punktet. Nå skal all tidligere arbeidserfaring fra privat sektor telle med når ansienniteten beregnes. Tidligere har erfaring fra privat sektor blitt tatt med bare dersom den ble vurdert som relevant. En tilsvarende bestemmelse er også kommet inn i hovedtariffavtalen i KS-området.

Det betyr at flere blir plassert høyere i lønnsstigen ved ansettelse, noe som kan bety betydelige lønnshopp. Problemet er bare at endringen ikke har tilbakevirkende kraft for dem som ble ansatt før mai i fjor.

– Alle må likebehandles

Men enkelte arbeidsgivere har tatt grep for å unngå nettopp det.

– Det var en enkel sak å behandle dette, da det i fjor høst dukket opp i forbindelse med budsjett-

planleggingen for 2023, sier Robert Ullmann, daglig leder i barnehagestiftelsen Kanvas.

– Vi skjønnte at endringen ville føre til en forskjellsbehandling av ansatte som vi ikke ville vedkjenne oss. Det er urimelig at en nyansatt skal få en mer gunstig ansiennitetsberegning enn en ansatt som har vært hos oss lenger. Så vi avgjorde raskt at alle må likebehandles, sier Ullmann.

Det innebar at 45 personer som var ansatt før 2022 fikk oppjustert ansienniteten, i snitt med 5,3 år. Noen fikk et betydelig opprykk i lønn, ifølge Ullmann.

– Hvor mye har det kostet for Kanvas?

– Det har en kostnad, og den ligger i millionklassen. Men vi har ikke betraktet det sånn, for vi har bare tenkt at alle skal ha ansiennitet etter den nye beregningen. Det er det riktige å gjøre, og det er ikke en så stor økonomisk belastning at vi ikke kan gjøre det, sier Ullmann.

Han skulle imidlertid ønske at konsekvensene av denne endringen i hovedtariffavtalen var noe organisasjonene i tariffoppgjøret håndterte i selve oppgjøret, slik at dette ansvaret ikke ble lagt til å være en sak mellom hver enkelt arbeidsgiver og arbeidstaker.

– Vi snakker om at ansatte skal oppleve lønns- og arbeidsbetingelser som rettferdige og forståelige. Her endte hovedtariffavtalen med noe som verken var rettferdig eller forståelig.

– Ønsker å beholde

Også kjedene FUS og Læringsverkstedet har

Det er urimelig at en nyansatt skal få en mer gunstig ansiennitetsberegning enn en ansatt som har vært hos oss lenger.

KONTAKTLÆRER, IKKE KLASSEKONTAKT

I reportasjen «– Tenk å ha det sånn på jobb» i Utdanning nr. 8 kom vi i skade for å skrive «klassekontakt» i stedet for «kontaktlærer». Vi beklager glippen.

Foto: Jørgen Jølstad

Barnehagekjedene Kanvas (på bildet), FUS og Læringsverkstedet vil gi sine ansatte like muligheter til å få beregnet ansienniteten sin på nytt.

valgt å åpne for at alle barnehagelærere får godkjent ansiennitet etter de nye reglene.

– Vi har et stort faglig fellesskap med to tusen pedagoger som vi fryktelig gjerne ønsker å beholde. For oss er det naturlig at de som er ansatt tidligere, skal få samme beregning av ansiennitet som det nyansatte får, sier Hanne Kielland Haakensen, leder for barnehagedrift i Læringsverkstedet.

De ga derfor beskjed om at barnehagelærerne kunne ta kontakt med sin styrer og be om å få godkjent ny ansiennitet, hvis de hadde erfaring som ikke var blitt godkjent med de tidligere reglene.

– Vi har ikke en sentral oversikt over hvor mange dette vil gjelde eller hvor stor kostnaden blir. Men det er ingen tvil om at det er en betydelig kostnad, sier Haakensen.

Foto: Privat

– Det bør være like regler for alle, sier André Sæthre, etatssjef for oppvekst i Fitjar kommune. Utdanningsforbundets lokallagsleder Katrin Innvær Anker vold er fornøyd med avgjørelsen.

Fitjar kommune åpner for lønnsøkning for alle

Avtalen om ny vurdering av ansiennitet for lærere gjelder bare dem som ble ansatt før mai i fjor. Fitjar kommune lar alle få muligheten.

I et rundskriv fra kommuneorganisasjonen KS står det at de nye reglene «endrer ikke den fastsatte lønnsansiennitet for arbeidstakere som har tiltrådt før 1.5.2022». Det fører til at flere lærere og barnehagelærere velger å bytte jobb for å få utløst lønnshoppet.

– Vi merker en økning i antall medlemmer som søker nye jobber som følge av de nye ansiennitetsreglene i hovedtariffavtalen, sier Joakim Bang, organisasjonstillitsvalgt i Utdanningsforbundet Lillestrøm.

Fitjar kommune i Vestland har derimot selv tatt initiativ til at alle som kan ha krav på mer ansiennitet, skal få det.

– Vi er opptatt av at alle skal behandles likt, og vi syntes det var veldig urimelig at ny ansiennitetsberegning kun skulle gjelde for nyansatte, sier Katrin Innvær Anker vold, leder i Utdanningsforbundet i Fitjar, som roser både den tidligere

og den nåværende kommunalsjefen for å ha tatt grep.

Hun sier dette også handler om å beholde de lærerne man har i kommunen, ettersom konkurransen om lærerne blir større.

– I år er første året kommunen ikke har klart å få fylt opp alle klasserom med lærere med lærerutdanning. Vi vil ikke miste noen av våre lærere over til nabokommuner, sier Anker vold.

Rundt 20 ansatte har fått melding om at de kan sende inn referanser for å få godkjent mer ansiennitet.

Etatssjef for oppvekst i Fitjar kommune, André Sæthre, mener det er fornuftig å gi de nye ansiennitetsreglene tilbakevirkende kraft.

– Hvis ikke vil det være en urettferdighet i dette, og det bør være like regler for alle. Hvis vi ikke gjør det, er det en fare for at ansatte vil velge å bytte jobb, noe vi ikke ønsker, sier Sæthre.

Skoletimer nede i T-banens stasjoner

Ukrainske elever lærer nå i metro-lokaler.

Mer enn tusen barn fra forskjellige skoler i Kharkiv går på skole nede i T-banens stasjoner.

UKRAINA: I Kharkiv, landets nest største by, brukes nå rom i øverste etasje på T-banens stasjoner til skole. Midt under den russiske invasjonen får mer enn tusen skolebarn i byen undervisning i stasjonene, også i kroppsøving. Kharkiv hadde i 2017 2,8 millioner innbyggere. T-banenettet er på 35 km

med 28 stasjoner. Barnehager, skoler, fødeklinner, sykehus og bolighus har vært utsatt for hardt russisk bombardement.

Kilder: NTB og Wikipedia.

Høstens innrykk av 17 tvillingpar overrasket pedagogene i Colonial skoledistrikt.

17 tvillingpar til årets barnehagestart

Totalt 17 tvillingpar begynte i barnehager i år, ved oppvekstsentre i hele Colonial skoledistrikt i delstaten Pennsylvania.

USA: – Jeg er skikkelig begeistret siden jeg har to av dem i min avdeling. De er de søteste! sier Peggy Smith ved Ridge Park Elementary School til TV-stasjonen WPVI-TV.

Smith og hennes kolleger ble overrasket over å finne ut at totalt 17 tvillingpar begynte i barnehager i år, ved oppvekstsentre i

hele Colonial skoledistrikt. Distriktet ligger i Montgomery fylke i Pennsylvania og hadde 7429 innbyggere i 2010, ifølge Wikipedia/US Census Bureau.

De ansatte kaller fenomenet «twinder-garten», av «twins», tvillinger, og «kinder-garten», barnehage.

– Jeg har vært barnehagelærer i 20 år. Vanligvis er det kanskje et par sett med tvillinger, hvis det i det hele tatt er noen, forklarer Smith.

Ridge Park-skolen har sju barnehage-avdelinger. Hver av dem inneholder minst én tvilling, om ikke et par av dem.

Ill. foto: Tony Cassidy/Wikimedia Commons

Søkelyset rettet mot seksuelle overgrep mot barn har ført til at den japanske regjeringen er under press for å beskytte blant annet elever.

Vil skjerpe arbeidet mot seksuelle overgrep

I Japan jobbes det nå med en ordning for å sjekke bakgrunnen til dem som søker jobber der de samhandler tett med yngre mennesker.

JAPAN: Landet mangler en ordning for å sjekke bakgrunnen til jobbsøkere.

Det nasjonale søkelyset rettet mot seksuelle overgrep mot barn øker imidlertid i styrke, og regjeringen er under press for å beskytte noen av de mest sårbare medlemmene av samfunnet. Det melder nettutgaven til den engelskspråklige avisen The Japan Times.

For en nyopprettet statlig barne- og familieetat har særlig Storbritannia vært en inspirasjon når det gjelder å skape en ordning for bakgrunnssjekk.

I den britiske ordningen Disclosure and Barring Service (DBS) må søkere til visse jobber bevise at de ikke har begått seksuell overgrep, hvis de skal bli ansatt.

– Seksuelle overgrep mot mindre-

årige har ofte blitt oversett. Mange tilfeller i skoler, barnehager og husholdninger snakkes aldri om, så politikk som bekjemper det, har vært vanskelig å få til, sier Yuki Yoneda i Florence, en ideell organisasjon.

Florence har bidratt med råd til barne- og familieetaten i arbeidet med å skape en bakgrunnssjekk.

Krav om bakgrunnssjekk kommer i konflikt med personvernlovene. Per nå foreslås bakgrunnssjekk som obligatorisk for lærere ved skoler og barnehager. Det er usikkert om det skal kreves av ansatte ved kvelds- eller helgeskoler, og i idrettslag. I hvor lang tid etter en sonet dom et arbeidsforbud skal gjelde, blir også diskutert.

Etaten tar sikte på å legge frem ordningen tidligst til høsten.

Kritiserer de ansattes svenskunnskaper

Manal Hamo vil ikke la datteren gå i barnehage, fordi hun mener de ansatte snakker for dårlig svensk.

SVERIGE: Ifølge læreplan for barnehagen skal det legges stor vekt på å stimulere barnas språkutvikling i svensk. Til tross for språkkrav jobber det imidlertid pedagoger i Göteborgs barnehager som ikke snakker svensk. Det får den syriske firebarnsmoren Manal Hamo til å holde sin femårige datter hjemme, ifølge Sveriges Television (svt.se).

– Jeg er ikke fornøyd med barnehagene her. De mangler lærere som snakker svensk. Alle snakker skikkelig dårlig svensk, sier Hamo.

Ifølge svt.se tar myndighetene kritikken av manglende svenskunnskaper hos barnehageansatte alvorlig og satser nå på språkundervisning for dem.

Hold deg oppdatert på:

UTDANNINGSNYTT

Nytt læringsspill for VGS om trepartssamarbeidet fra LO og NHO

Elevene lærer om den norske arbeidslivsmodellen gjennom å samarbeide om oppgaver som jobbsøking, ansettelse, lønnsforhandling og å løse opp en fastlåst konflikt. Spillet gjennomføres med veiledere fra LO og NHO og holdes i klasserommet med utdelte telefoner og annet nødvendig utstyr. Skolen trenger kun en projektor eller storskjerm og mulighet til å koble til lyd.

Book et besøk her: vinnvinnspillet.no

VINN VINN

På denne skolen er hver dag en lek

Ved Mosby oppvekstsenter i Kristiansand starter skoledagen med frilek. – Vi har fått en helt annen elevgruppe, sier rektor Karen Stenslund.

Tekst: Guro Waksvik Foto: Marie von Krogh

– Skal vi ta et røntgenbilde for å se om han trenger enda mer bandasje?

Lærer Merethe Lien løfter opp den skadede apekatten. Han er blitt plastret sammen i dyreklinikken, en krok i klasserommet til førsteklasingene på Mosby oppvekstsenter i Kristiansand.

– Kanskje du kan lytte på hjertet? sier hun til en annen elev, og gir ham et stetoskop.

Skoledagen har nettopp begynt. På Mosby oppvekstsenter i Kristiansand betyr det lek. Hver dag starter elevene fra første til femte trinn dagen med frilek. Skolen kaller det en «skolehverdag på barnas premisser». Men de ansatte deltar også. De leker sammen med barna, veileder og følger opp grupper og enkeltelever.

Klasserommet til de 23 førsteklasingene er fylt med muligheter. Duplo, Barbie, togskinner, bøker, tegnesaker, lekehytte, kjøkken og mye mer. Brått er dyreklinikken forvandlet til butikk med kasse og lekepenger. En av jentene får øye på en gutt som har lagt seg i en kasse og leker baby.

– Hysj, sier hun til de andre i butikken.

– Dere må være stille, babyen skal sove.

Lærer Marianne Aagensen, som er utdannet barnehagelærer, følger med. Hun og Merethe Lien går fra gruppe til gruppe, fra barn til barn. Alle skal bli sett og hørt. Så klapper Aagensen i hendene.

– De som vil ut, må først bli med og rydde, sier hun.

– Helt fri lek gjør at det blir mye ting overalt. De blir gode til å rydde etter hvert.

For 26 år siden gikk startskuddet for en mye omtalt reform i norsk skole, Reform 97. Fra august 1997 begynte barna på skolen det året de fylte seks år. Planen var å innføre et slags førskoleår. Læreplanen fra den gangen lovet mye lek og en blanding av det beste fra småskolens og barnehagens tradisjoner.

Evalueringen av Reform 97, som kom i fjor, viste at det ble aldri helt sånn. Leken ble det mindre av. I stedet tok lesing, skriving og matematikk stadig større plass.

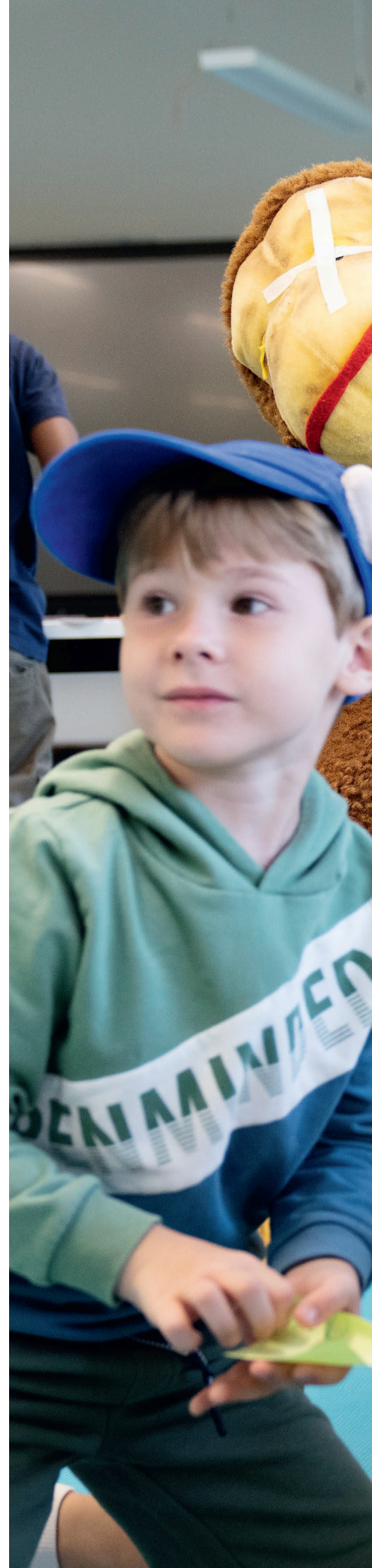
Rektor ved Mosby oppvekstsenter, Karen Stenslund, har sett det skje.

– Jeg begynte som lærer på første trinn for 24 år siden og hadde første klasse sammenhengende i ti år. Sammen med en lærer med bakgrunn fra skole opplevde jeg at vi greide å innfri intensjonen i Reform 97, med lek og læring. Ungene trivdes, fikk en god start, og vi fikk med oss alle, forteller hun.

Stenslund er selv utdannet barnehagelærer og kom, som så mange andre barnehagelærere, inn i skolen med nettopp Reform 97.

– Vi barnehagelærere hadde en helt annen kultur og tankegang enn de tradisjonelt hadde i skolen. Med Reform 97 måtte vi tenke gjennom hva barnehagelærere kunne tilføre skolen. De fleste ble dessverre fort omdannet til lærere og tok i bruk skolens metoder, sier hun.

Allerede i 2004 ble Kunnskapsløftet og et sett nye læreplaner innført i stedet for læreplanver-

MOSBY OPPVEKSTSENTER

Barnehage, skolefritidsordning og skole fra 1. til 7. trinn, i Kristiansand kommune.

Skolens visjon er «Alle med. Alle skal oppleve trygghet, tilhørighet og mestring».

Lek, aktiviteter og læring gjennom lek har vært et satsingsområde siden 2018. For alle til og med 5. trinn er lek en viktig del av skoledagen. Tanken er at frilek hver morgen gir barna tid til å pleie relasjoner med både barn og voksne. De voksne deltar og involverer seg, veileder og trygger.

På 6. og 7. trinn har de livsmestring i første time, som blant annet består av lek. De som ikke har lekt siden første klasse har mange sosiale ferdigheter å øve på.

Modellen har fått stor oppmerksomhet. Flere andre skoler er i gang med lignende satsingsområder.

Alexander (foran)
og Mikkel har vært
i dyreklinikken
for å plastre en
skadet apekatt.

ket for reformen, L97. Det presset leken ut av skolen, mener Stenslund.

– Jeg ropte ut i verden at L97 fungerte i praksis, men fikk ingen respons. For å komme i posisjon til å få noen til å lytte, tok jeg mastergrad i ledelse. Så søkte jeg jobben som rektor på Mosby skole, forteller hun.

Mosby oppvekstsenter ble opprettet i 2013, der også en barnehage ble med. Der fortsatte Stenslund sin kamp for leken.

Kjempet i motvind

– Vi hadde gode lærere på Mosby. Samtidig så jeg at vi produserte elever som ikke opplevde mestring og som etter kort tid lengtet tilbake til barnehagen. Vi kan ikke fortsette slik, tenkte jeg. Vi kan ikke være bekjent av å produsere skoletapere. Jeg visste at det var en annen løsning, men til å begynne med ville ingen høre på meg, medgir hun.

På ledermøter ble hun møtt med det hun beskriver som en kald skulder.

– Men til slutt klarte jeg å selge inn et prosjekt og fikk tillatelse til å ta inn en barnehagelærer i 1. klasse. Jeg visste at resultatene ville vise seg etter hvert, forteller Stenslund.

Hun mener vi må se til barnehagen for å få til en god overgang. Da er det naturlig å starte med lek.

– Barna treffer vennene sine, blir sett av voksne og får prate og leke. Jeg har aldri skjönt at barn som mestrer og trives skal gjøre noe helt annet så snart de begynner på skolen.

Stenslund fikk inn barnehagelærer Marianne Aagesen, som hun kjente godt fra oppvekstsenterets barnehage.

– Sammen la vi en plan for hvordan vi skulle få til en god overgang og få førsteklasingene til å elske skolen, forteller hun.

«Alle med»

Resultatet ble «Alle med», en visjon de har jobbet med de siste fire årene. I praksis betyr det læring gjennom lekende aktiviteter både ute og inne, tilpasset elevens alder og modning.

– Vi tok med oss de beste erfaringene fra Reform 97 og læreplanene fra den gangen, og det beste vi fant av kunnskap om å ivareta barn. Samtidig skulle selvsagt skolebiten med. Vi legger ikke bort læring, men gir elevene oppgaver de kan mestre i lek og lystbetont samarbeid med andre, forteller Stenslund.

Alle deltar i leken: Elevene og de ansatte. Ser

Lærer Marianne Aagesen går gjennom dagens temaer.

Vi har fått barn som er glade i å lære.

Karen Stenslund, rektor ved Mosby oppvekstsenter

de et barn som strever med språket, bruker de bevisst tid i leken på å jobbe med nettopp det. Ingen skal tas ut av klassen eller fellesskapet.

– Vi ser hvem som ikke kommer inn i lek, hvem som griper til å slå og hvem som ikke greier å sitte rolig. Alt dette må vi være bevisste på og bruke tiden til, selv om det er travelt, sier Stenslund.

Målet med modellen er at alle klassene skal starte dagen med aktiviteter. Om to år er sjetten og syvende også en del av prosjektet.

– Femte trinn leker fremdeles hver dag i første time, vanligvis ute. Læreren går rundt og snakker med hver enkelt elev og hører hvordan de har det. Når de kommer inn i klasserommet, har alle blitt sett, de har møtt vennene sine og er klare for undervisning, forteller Stenslund.

– Fire år med lek og aktivitet. Hvilke endringer ser du?

– Jeg opplever en helt annen elevgruppe og ser sjelden utestenging. Vi har fått barn som er glade i å lære. Vi gjør ikke først og fremst dette

Nils (til venstre), Isak og Lukas (foran) er ivrige konstruktører.

for at elevene skal score høyere på nasjonale prøver i femte eller åttende klasse, men for å få barn til å fullføre videregående skole og bli det de har lyst til. I et langsiktig perspektiv handler det også om god psykisk helse.

Sammensveiset elevgruppe

Marianne Aagesen er barnehagelæreren som har vært med og utformet modellen.

– Vi har lagt opp dagen mest mulig slik barn og foreldre kjenner den fra barnehagen. Vi møter dem i garderoben om morgenen. Er det en som ikke har spist frokost eller som kommer for sent, tar vi det opp med mamma eller pappa ved en senere anledning. Der og da er det viktig å få barnet i gang med frilek, forteller Aagesen.

Hun mener måten de jobber på har ført til tryggere og mer sammensveisa elevgrupper.

– Barna tør å stå foran de andre med stolthet og fortelle. De får sosial kompetanse og gode relasjoner. Så kan vi putte inn det faglige. Alle er forskjellige. Alle har noe å øve på, sier Aagesen.

– Kjent struktur og forutsigbarhet skaper også trygghet. Førsteklassingene har bare vært her i to uker, men er allerede klar over hva som skjer, legger Stenslund til.

– *For mange lærere er dette en ny måte å jobbe på. Får du med deg hele kollegiet?*

– Vi er på samme lag, og jeg har ikke møtt motstand internt, men det er krevende å jobbe sånn. Lærerne må være årvåkne under den frie leken. Det er slitsomt å være hundre prosent til stede, men lærerne ser nytten av det. Etter fire år kan vi tydelig se at dette virker.

Aagesen mener de har verdens beste jobb.

– Vi ser at relasjonene skapes, hvordan barna utvikler seg og gleder seg til å komme på skolen. I fjor var det en som sa at hun skulle ønske det var skole på lørdag også, forteller hun.

Magisk møte

Nå er det tid for magisk møte, som er «mosbysk» for samling og time. Første del er i plenum. Marianne Aagesen slår på storskjermen,

og tonene til tellesangen «Lær å telle til 100» er i gang. Barna synger med. Så tar Aagesen frem en stor kiste. Katarina og Daniel trekker en sko og en støvel opp av kisten.

– Vi kan en sang om dem, roper Vilde.

«Ett to, ett to, en støvel og en sko», lyder det unisont, før barna deles på fire stasjoner. De skal male, klippe ut og lime, tegne og modellere ett-tall og totall.

Det skal ikke så mye til å begeistre en seksåring. I kisten er det noe nytt hver dag.

– Elevene skal gå på skole i minst ti år til. Målet at de skal elske skolen og få lyst til å gjennomføre, sier Marianne Aagesen.

Rektor Karen Stenslund kan fortelle om stor interesse for det de gjør ved Mosby oppvekstsenter.

– Mange tar kontakt. Vi tar imot besøk, og vi reiser rundt og formidler og forteller om vår måte å gjøre dette på. Så får de finne sin vei. Men det er ingen vits å komme hit uten ledelsen. Uten ledelsen skjer det ingen endring.

Anne hjelper ferske rektorer

I Trondheim er en mentorstilling for nytilsatte rektorer en del av puslespillet for å få bukt med rektorflukten.

Tekst og foto: Stian Moan Folde

– Det kan være ensomt å være rektor. Med en mentor får rektor drøftet både ferdige og uferdige strategier før de settes ut i livet, sier Anne Gellein (65), rådgiver og mentor/lederstøtte i Trondheim kommune.

I Trondheim får alle nye rektorer i grunnskolen en mentor de to første årene. Ordningen ble lansert for over ti år siden, og Gellein har selv 28 års erfaring fra skoleledelse, 26 av dem som rektor. I dag har kommunen to mentorer ansatt, i til sammen 80 prosent stilling, hvorav Gellein står for majoriteten.

Dette er et virkemiddel for å redusere hyppige rektorbytter. Men hvordan fungerer ordningen? Har den målbar effekt? Og hvor ligger forbedringspotensialet?

Møtes hver måned

Nypvang barneskole med 168 elever og 26 ansatte ligger landlig til helt sør i kommunen. En klasse drar av gårde i buss på vei til leirskole. Rundt hushjørnene på den gamle skolen hvisker gule kornaks i vinden. Iblant bryter et

hestevrinsk stillheten.

Inne på et kontor sitter rektor, Lene Skjølsvik (43), lett tilbaketrukket. Avstanden over bordet til mentor Anne Gellein er kort. I løpet av Lenes 18 måneder i sjefsstolen har de møttes minst én gang i måneden for å sparre. Diskutere rolleforståelse. Være i forkant, unngå ugreie situasjoner. Reflektere rundt handlingsvalg.

– Å ha en mentor å prate med, en erfaren rektor, er uvurderlig. Diskusjoner om styringsrett, når den skal brukes, og i hvilke situasjoner jeg bør ta avgjørelser i medbestemmelse med lærere og avdelingsleder, er gode å ha. For hvor går den grensa? spør Skjølsvik retorisk.

Må puste med magen

Målet med ordningen er at nytilsatte rektorer skal ha noen å spørre om hjelp.

– En nytilsatt får råd om hvor de skal begynne, hva som bør prioriteres. Det er stort spenn mellom skolene hvorvidt rektor arver en skole på skinner, eller om det trengs opprydning, sier Anne Gellein.

I Trondheim får alle nye rektorer i grunnskolen en mentor de to første årene.

– Å ha en mentor å prate med, en erfaren rektor, er uvurderlig, sier Lene Skjølsvik, rektor ved Nypvang barneskole i Trondheim. Mentor Anne Gellein til høyre.

Suksess feires gjerne i fellesskap, men omtales en skole negativt i media, kan rektor oppleve å stå alene.

Anne Gellein, rådgiver og mentor/lederstøtte i Trondheim kommune

I tillegg til pedagogisk ledelse, tilrettelegging, veiledning av ansatte, å skape et godt lærings- og psykososialt miljø, læreplanarbeid, styringsdokumenter med mer har rektor også ansvaret for økonomi- og personalarbeid.

– Mitt mantra overfor nye rektorer er at de må puste med magen og ta en ting av gangen. Ingen kan være god i alt med en gang. De må bli kjent med skolen og oppgavene, sier Gellein.

Hyppige rektorbytter

I 2020 fikk Adresseavisen i Trondheim innsyn i rektorbytter i kommunen. Nærmere 40 prosent av skolene, 22 av 58 grunnskoler, hadde hatt tre eller flere rektorer i løpet av de ti siste årene.

Før Skjølsvik tiltrådte ved Nypvang skole i fjor, hadde sju rektorer tatt plass bak skri-

vebordet siden 2003.

– En nytilsatt rektor, uansett alder, har som regel ikke vært tilsatt som enhetsleder tidligere. Suksess feires gjerne i fellesskap, men omtales en skole negativt i media, kan rektor oppleve å stå alene, sier Gellein.

– Viktig del av puslespillet

Rektor Lene Skjølsvik spankulerer over skolegården med et smil. Noen unger kommer og slår av en flyktig prat. Hun tar seg tid til å prate med elever, lærere, og foreldre, hver dag.

Utviklingsarbeid i henhold til skolens satsningsområder og oppfølging av kommunale føringer er også daglige gjøremål. Og mye mer. Hun setter også av tid til refleksjon rundt egen praksis.

SKOLELEDERNE OM SITT YRKE:

89 prosent mener at de har for mange arbeidsoppgaver.

75 prosent mener de har for lite tid til å utvikle seg faglig.

70 prosent mener at jobben er helseskadelig.

65 prosent ønsker ikke å fortsette i en skolelederstilling ut yrkeskarrieren, grunnet stor arbeidsbelastning.

60 prosent sier at de ikke får tilbakemelding på jobben de gjør.

49 prosent ønsker ikke å søke på en rektorstilling i fremtiden.

Kilde: Skolelederforbundets medarbeiderundersøkelser blant skoleledere i 2021 og 2022, og Fafo-rapport: Fra gallionsfigur til altmuligmann, 2019.

SKOLELEDERE OM Å BLI I JOBBen:

39 prosent ser for seg å bli i jobben i to-fem år.

21 prosent ser for seg å bli i jobben i seks-ti år.

20 prosent vet ikke hvor lenge de blir værende.

15 prosent ser for seg å bli i jobben i under ett år.

5 prosent ser for seg å bli i jobben i over ti år.

Fafo-rapport: Fra gallionsfigur til altmuligmann, 2019.

SØKERE TIL SKOLELEDELSE

Kun 4 prosent av de spurte skoleeierne har hatt over ti søkere til utlyste skolelederstillinger. I kommuner med opptil 10 000 innbyggere har 89 prosent færre enn fem søkere per stilling.

Fafo-rapport: Fra gallionsfigur til altmuligmann, 2019.

Nypvang er en forholdsvis liten og rolig skole. Ifølge rektor Lene Skjølsvik (til venstre) har skolen et godt samhold på tvers av trinnene. – Jeg trives godt her og har ingen planer om å forlate rektoryrket, sier hun.
– Det er fint å være mentor mot slutten av karrieren og kunne bidra med min erfaring, sier mentor Anne Gellein.

– Arbeidsdagen er svært variert. Jeg liker å ha mange baller i luften, og her er det fint å være. Men det er ikke rart at mange nye rektorer føler seg alene og synes det er overveldende, sier Skjølsvik.

Rektoren har en mastergrad i skoleledelse og totalt ni år høyskoleutdanning. Før hun ble rektor, jobbet hun i tre og et halvt år som avdelingsleder ved en annen trondheimsskole.

I klasserommene er aktivitetsheftene tatt frem, og i gangen henger de gule sekkene til førsteklasingene på rekke og rad.

– Det mest givende er å se at barna utvikler seg i riktig retning. Det er sluttproduktet av jobben min, og mentorordningen er en viktig del av puslespillet, sier hun.

Effekt og forbedringspotensial

Anne Gellein har utviklet en temaskisse som utgangspunkt i mentorjobben. På spørsmål om ordningen har forbedringspotensial, nevner hun særlig ett punkt.

– Det kan gjerne konkretiseres i større grad hva rektorene mener mentoren kan bli bedre i, sier hun og legger til at prosjektet i stor grad var nybrottsarbeid.

– Jeg skal ikke legge skjul på at hadde jeg hatt en mentor og styringsdokumenter å forholde

meg til da jeg selv var fersk rektor, ville det spart meg for noen søvnløse netter, sier hun.

Men hun er ikke i tvil om at ordningen har effekt.

– Det mener jeg. Men effekten er vanskelig å måle og må ses i en større sammenheng over flere år. Eksempelvis før sommeren meddelte Skjølsvik at hun så hvordan strategiarbeidet vi har jobbet med, begynte å virke, sier hun.

To skoler tok selv kontakt

Gelleins rådgiverstilling gir hovedsakelig mentorstøtte til rektor, men kan også bistå skoler med annen lederstøtte. Ifølge Gellein har to skoler tatt kontakt med kommunalsjef for skole i Trondheim kommune og etterspurt mentorhjelp.

Ett av skolenes lederteam ønsket hjelp til utviklingsarbeid med skolens enhetsavtale i personalet. Avtalen gir føringer for skolens mål og satsningsområder i en fire-års periode.

Ved det andre tilfellet ønsket en erfaren rektor hjelp til saksbehandling av flere komplekse saker i saksflyt mellom skolen og Statsforvalteren. Sistnevnte er statens representant i fylket og følger opp vedtak, mål og retningslinjer fra Stortinget og regjeringen.

Fornøyd men kritisk

Skolelederforbundet er glade for Trondheims mentorordning.

– Men mentorene må også få opplæring, sier leder Stig Johannessen.

Forbundet ser en mentorordning for rektorer på landsbasis som en av sine viktigste saker, og er fornøyd med at Trondheim har innført ordningen. Men, ordningen er foreløpig ikke god nok, ifølge dem.

Ser til Irland

– Nye skoleledere må ha tydelige rammer og muligheter for rollen de skal tiltre. Kompetanse, akademisk påfyll, praktisk trening og selvutvikling er nøkkelord. Mentorordningen er en viktig del av dette, og det er essensielt å få på plass en varig, kontinuerlig ivaretagelse av ordningen, sier forbundsleder Stig Johannessen.

Johannessen sier at også mentorene må få opplæring, innsikt i rollen, og faglig påfyll.

Nylig besøkte forbundet Irland og fikk se hvordan det irske skoleverket sertifiserer sine mentorer.

– Der har de utviklet et system hvor mentorene får opplæring. Vi er ikke der i Norge ennå, men vi ser at norske myndigheter begynner å forstå at ledere i skolen er viktig å videreutvikle, og her er mentorordningen en vesentlig del av det store bildet, sier han.

Tre tips til deg som er lærer i mat og helse!

Visste du at Fiskesprell har gratis tilbud til mat- og helsefaget i grunnskolen? Benytt deg av disse tre tilbudene for å fylle skoleåret med lærerikt innhold for dine elever.

1 Fiskesprell gir penger til innkjøp av sjømat i undervisningen

Råvarestøtten er på kr 40,- per elev på mellomtrinnet og kr 65,- per elev på ungdomstrinnet. Skolen kan søke støtte hvert skoleår.

2 Hver skole kan få tilsendt gratis kokebøker og lærerveiledning fra Fiskesprell

Fiskesprells undervisningsmaterieell til mat- og helsefaget er basert på den nye læreplanen i mat og helse (2020). Gjennom fagstoff, oppgaver og oppskrifter dekkes de fleste kompetansemål i faget.

3 Kokkesprell – en lærerik konkurranse for elever på mellom- og ungdomstrinnet

Kokkesprell er et undervisningsopplegg og konkurranse til mat- og helsefaget, hvor elevene samarbeider om å komponere sine egne oppskrifter med sjømat. Vinnerne mottar kr 10.000,- til klassekassen, samt en sjømatfest i regi av Fiskesprell. Kokkesprell gir, i tillegg til den ordinære råvarestøtten, kr 40,- i støtte per elev som deltar.

Les mer og benytt deg av tilbudene våre på fiskesprell.no/skole

Fiskesprell er et nasjonalt kostholdsprogram i samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Klima- og miljødepartementet og Norges sjømatråd.

– Lærerne, ikke politikerne, skal velge metoder i undervisningen, mener Randi Tobiassen, lærer ved Fagerholt skole i Kristiansand.

Frykter Høyre og KrF vil ta fra henne nettbrettet

– Det vil sette oss lærere mange hakk tilbake, advarer Randi Tobiassen i Kristiansand.

Tekst: Bjørn Asle Grimstad

Årets kommunevalg ga borgerlig flertall i Kristiansand, etter at Høyre, Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet, Venstre og Senterpartiet ble enige om samarbeid i det nye bystyret. Både KrF og Høyre har programfestet at de vil ta skjermen ut av klasserommet for de yngste elevene. Mens KrF vil ha en generell reduksjon, vil Høyre fjerne skjermen fullstendig fra første klasse.

Kontaktlærer for andre klasse på Fagerholt skole, Randi Tobiassen, synes de to partiene

bommer fullstendig på sine målsettinger.

– Slik skolen er lagt opp nå, at barna skal lære å lese og skrive allerede i første klasse, blir det for dumt å ikke bruke de verktøyene som finnes. Barna bruker iPad i kortere økter, og de voksne har full kontroll. Å fjerne det vil sette oss lærere mange hakk tilbake, advarer hun.

For seks år siden investerte kommunen 41 millioner kroner i en digital satsing for skolesektoren. Pengene har blant annet blitt brukt på nettbrett til alle barna og tilhørende programvare.

Randi Tobiassen har fulgt elevene fra første

klasse, hele tiden med muligheten til å dele ut nettbrett i enkelte øvelser.

– Vi bruker skjerm i ti-femten minutter hver dag, maksimum en halvtime. Jeg har ikke sett noen forskning som viser at dette skal være skadelig for barn.

Analogt kan bli dyrt

Karianne Sørtveit, leder for Utdanningsforbundet i Kristiansand, mener politikerne bør holde seg langt unna lærernes frihet til å velge undervisningsmetode.

– Lærere har kompetansen til å vite hvilket

utstyr de bør bruke. Det er de og ikke politikerne som bør bestemme metodevalg i skolen, sier hun.

– Jeg vil gi dem en sjanse til å gå i dialog med lærerne. Vi skal samarbeide med dem i fire år og vil bli hørt, sier hun.

Bare seks år etter at bystyret i Kristiansand rustet opp skolen med en digital satsing i millonklassen, frykter hun det blir kostbart å gjøre helomvending. Sørtveit mener det allerede er stor mangel på læremidler i skolene.

– Tilbakemeldingene fra lærerne er at de er opptatt av varierte undervisningsmetoder, og at de skal veksle mellom verktøy, både skjerm og bøker. Det er ikke penger til begge deler i alle fagene på skolene, sier hun og oppfordrer partiene til å sette av øremerkede midler til både flere lærebøker og digitale verktøy.

– Lettere å tilpasse oppgaver

Lærer Randi Tobiassen mener at nettbrett på skolen gjør det enklere å tilpasse læringen til hver enkelt elev. Hvis en elev eksempelvis bruker tid på å lære enkeltbokstaver, vil programmet holde nivået til man kan begynne på ord.

– Før var det en vanvittig jobb å tilpasse oppgavene til hver enkelt elev. Med skjerm har det blitt enklere, sier hun.

Hun gir imidlertid KrF og Høyre rett i at skolen har for lite lærebøker.

– Så det er helt topp med mer bøker. Vi vil likevel ikke ta vekk skjermen, sier Tobiassen.

Høyre vil følge opp valgløftet

Gruppeleder i Kristiansand Høyre, Norunn Tveiten Benestad, skriver i en e-post til Utdanning at satsingen på digitale læremidler har gått på bekostning av de fysiske lærebøkene i papir.

– Vi mener det er klokt å ta en ny runde med skolesektoren om mindre bruk av skjerm i elevenes første møte med skole.

Benestad sier at lokalpolitikerne i Høyre er åpne for å lytte til fagfolkene i skolen, men bekrefter at partiet vil jobbe for å realisere valgløftene:

– Skjermfri tid gir barn muligheten til å utvikle grunnleggende ferdigheter som sosial interaksjon, andre typer problemløsning og konsentrasjon.

Hun legger til at grepet også kan gi bedre utgangspunkt for å lære å lese og skrive, samt forebygge skjermavhengighet.

Nordea

Medlemstilbud på billån fra Nordea

Som medlem av
Utdanningsforbundet får du
et av Norges beste billån,
med rente fra 6,5 %

Søk lån til bil, MC og caravan
på nordea.no/billån

Priseksempel: Eff. rente 8,19 % kr 150.000 o/5 år.
Etableringsgebyr kr 2.000,- Tot. Kr 182.046,-

Stas å bli fadder i barnehagen

Ylva er fem år og går siste året i barnehagen. Nå gler ho seg over fadderansvaret ho har fått for Synne (3).

Tekst og foto: Thomas Førde

– I fjor var Mie min fadder. Men ho har byrja på skulen nå, sier Ylva, fem år.

Neste haust skal ho også starte der. Men først er det hennar tur til å steppa opp og ta fadderansvar for eit yngre barn.

Amanda Barnehage i Haugesund har gjennom fleire år praktisert ei fadderordning i avdelinga for dei eldste barna.

I avdelinga Måkeslottet, som har 19 barn mellom tre og seks år, ligg det ei forventning i lufta mellom dei eldste barna, dei som er medvitne om at skulen ventar om eitt år der framme.

Men før dei kjem så langt, er det mange som gler seg over at dei nyleg blei tildelt fadderan-

svar for dei yngste og nye barna i avdelinga.

Heilt nye og framande for einannan vil fadder og fadderbarn likevel ikkje vera. Døra mellom avdelinga for store barn og naboavdelinga for dei yngste barna er ofte open, slik at litt kjennskap og vennskap er blitt utveksla. Dessutan er det ofte søsken i kvar si avdeling, som iblant treng kontakt og støtte hos einannan.

Fadderordning og seremoni

Mellom ymse oppslag og plakatar på tavla i avdelinga for store barn, heng det ei liste som heiter «Fadderordning». I kolonna til venstre står haustens vekenummer, til høgre står namna på fadrar og fadderbarn.

Ein av dei tre vaksne ved avdelinga, Cathrine Aase, som er barne- og ungdomsarbeidar, fortel at lista på veggen viser kven som er utpeika til kjøkenhjelparar dei næraste vekene.

– Me har ei ordning med fadrar, som i samarbeid med sitt fadderbarn hjelper til med å førebu eit av dagens måltid, seier Aase.

Då alle barna var tilbake etter ferien, blei det halde ein liten seremoni på avdelinga. Fadrar og fadderbarn fekk vita kven som skal halda i hop utover hausten.

– Då samla me alle barna på eit rom. Me song god-morgon-songen før me snakka om fadrane sine oppgåver og kva som er viktig for dei å vera merksame på, seier Cathrine Aase.

Deretter blei dei nye fadrane ropt opp. Kvar av fadrane fekk så eit bilete av sitt fadderbarn.

Kan justera undervegs

– Me legg vinn på å skapa litt høgtid rundt tildelinga av fadderbarn og dei oppgåvene som

Ylva hjelper fadderbarnet sitt, Synne, med å få på regnbuksa før dei skal ut og leika.

Det er viktig at fadrane skjønner kva tankar som ligg bak, dette med å vera ein god venn og visa empati.

Cathrine Aase

følger med. Det er viktig at fadrane skjønner kva tankar som ligg bak, dette med å vera ein god venn og visa empati, seier Aase.

– Kva skjer dersom fadder og fadderbarn ikkje fungerer saman?

– Då er det opp til oss vaksne å oppmuntra dei med å fortelja fadrane kor heldige dei er som får slike oppgåver og utfordringar. Det brukar å gå seg til når dei får litt tid på seg og får testa ut forholdet i ulike situasjonar. Men dersom det viser seg at nokre samansetjingar likevel ikkje går seg til, kan me gjera justeringar utover hausten, seier Aase.

Ho legg til at dei aller fleste fadrar og fadder-

barn finn ut av det med einannan, og dei fleste tykkjer at dette er stas.

Hjelp og støtte under måltidet

Under matøkta midt på dagen sit fadder og fadderbarn ved sida av kvarandre rundt langbordet. I dag er det buffé med pasta, reker, egg og ymse grønnsaker attåt. Barna kan forsyne seg sjølve frå bufféen. Då skal fadderren hjelpe kvar sitt fadderbarn.

– Eg har lært at Synne ikkje likar reker, seier Ylva.

Ho fortel vidare at ho er fem og eit halvt år pluss litt til og at ho også hjelper Synne på tre

Ylva er blant de eldste barna i Amanda Barnehage. Nå er ho blitt tildelt fadderansvar for eit yngre barn.

Cathrine Aase held regnbogeløva fram for Ylva. Løva er maskot når barna lærer å bli styrka i å ta ansvar for egne val og handlingar.

år når dei skal kle på seg før uteleik.

Gunnar tar eit lite krafttak under ryddinga før lunsjmåltidet. Han er fem år og greier å løfta ei full plastklasse med leiker inn i hylla. Han er blitt fadder og fortel at han yter hjelp til sitt fadderbarn med klede og med å få på sko når dei skal ut. Innandørs er det ofte behov for å henta ned leiker frå høgare hyller og dessutan hjelpa til under måltida.

– Det er gøy å vera fadder, seier Gunnar, som legg til at han iblant også yter hjelp under fri leik utandørs.

Jonathan seier at i tillegg til å hjelpa sitt fadderbarn med påkleding, hender det at han også hjelper to andre yngre barn.

Cathrine Aase fortel at kvar duo, fadder og fadderbarn, har si veke kor dei er i fokus og har visse fortrinn.

– Dei får til dømes høve til å velja kva songar som skal syngjast. Dessutan snakkar me om deira felles oppgåver og utfordringar, seier Aase.

– Barn vil ta ansvar

– Fadderordninga har me hatt i Amanda barnehage i fleire år, og me har hatt sær gode erfaringar, seier styrar Elin Bauge-Dybdahl.

Karina Ødegård er mor til Jonathan i barnehagen. Ho fortel at Jonathan hadde fadder då han skulle over til avdelinga for store barn.

– Han tykte det var ekstra stas å få vera med på ymse aktivitetar saman med eit større barn. Han kunne få litt ekstra hjelp i garderoben når dei skulle ut og leika, og han fekk sitja ved sida av fadder sin under måltida. Jonathan blei dermed ekstra godt kjent med eit større barn

I Amanda Barnehage har dei gjennom fleire år hatt gode erfaringar med fadderordninga.

Her er det fadder Leon som hjelper sitt fadderbarn lver med påkleding.

på avdelinga. Det skapte tryggleik, og han fekk ei god oppleving rundt det å byta avdeling, seier Ødegård.

Ho seier vidare at nå gler Jonathan seg over sjølv å vera fadder.

– Eg trur at barna ønskjer å få litt ansvar og at dei gjerne vil vera med å bidra. Fadderordninga opplever dei difor som noko positivt. Dessutan er det stas å tilhøyra gruppa med dei eldste barna i barnehagen, seier Karina Ødegård.

Inntil i sommar var ho styremedlem i Amanda Barnehage.

Denne barnehagen er foreldrestyrt og foreldredreegd gjennom eit samvirkeforetak, har fire

avdelingar og i alt 60 barn og 18 vaksne. To avdelingar er for større barn det vil seia for aldersgruppa tre til seks år.

For tida er det overskot av barnehageplassar i Haugesund kommune. Men Elin Bauge-Dybdahl kan opplysa at i denne barnehagen er alle plassar fylte opp, og at dei jamvel har venteliste.

Snakkar om kjensler

På leikerommet heng ein plakat, som viser mange små teikningar av ulike ansikt med skiftande sinnsstemningar og uttrykk.

Cathrine Aase forklarar at plakaten er til god nytte, særleg når dei yngre barna skal prøva

Lotte, som er fadder, hjelper Julie med å forsyne seg frå bufféen.

Marte Berge Engedal, til venstre, er pedagogisk leiar for Måkeslottet, ei avdeling for barn mellom tre og seks år. Elin Bauge-Dybdahl er styrar i den foreldreigde Amanda Barnehage i Haugesund.

å uttrykka kva dei føler. Då kan dei peika på den teikninga som liknar mest på korleis dei har det.

Aase seier vidare at dei i kvardagen snakkar ofte med barna om kjensler.

– Me snakkar om korleis dei trur at dei andre barna har det, viss dei ser ut til å møte motgang og blir lei seg og korleis me andre kan bidra for å støtta og hjelpe og gi litt trøyst. Heile tida har me fokus på vennskap, snakkar om ulike sider ved vennskap og om korleis vera ein god venn. Dette temaet er den raude tråden gjennom heile året, sier ho.

– Dei største barna veks ved å ta på seg ansvar for yngre barn sin trivsel, samtidig som dei

yngre barna likar å vera saman med dei som er litt eldre. Dessutan kan dei yngre barna i blant vera til trøyst og støtte for dei eldre, seier Aase.

Fri leik utandørs

Etter måltidet midt på dagen skal alle barn og vaksne ut til leik. Barnehagen har eit stort og romsleg uteområde med mange ulike leikeapparatar. Dei eldste borna leikar oftast med kvarandre når dei er utandørs.

Gunnar og Leon går saman om å leita fram vaskekostar og bøtter for å gjera reint på ytterveggene til leikehytta.

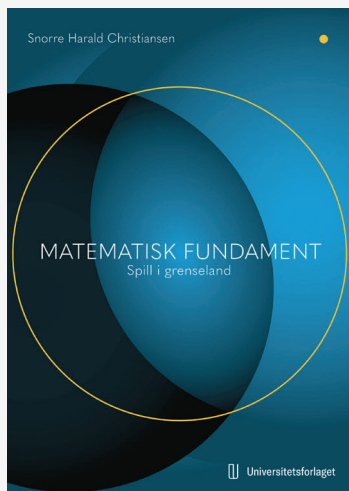
Ylva saman med Alina prøver føyser og klarar deretter i masta på eit leikeapparat som

liknar ei sjørøvarskute. Dei grev litt i jorda og leitar fram mark, eller noko som dei kallar barna til marken.

Innafor barnehagen sine gjerde er det eit relativt store grøntområde. Langs eine langsida av bygget er det planta epletre og plommetre. Styraren fortel at det eine treet bar så mykje frukt denne hausten at det rotvelta i eit stormkast.

I eit hjørne ved hovudporten ligg ein innhaldsrik kjøkkenhage med teigar for jordbær, rabarbra, gulrøter og ymse andre grønnsaker.

– Her er det høvelege aktivitetar og utfordringar for både fadrar og fadderbarn, seier styrar Elin Bauge-Dybdahl.

**Matematisk fundament –
Spill i grenseland**
Av Snorre Harald Christiansen
Universitetsforlaget
408 sider

Matematikken som en del av kultu

Her er en bok som forklarer matematikken ut fra dens gamle historie og nyere utvikling.

Anmelder: Geir Martinussen, tidligere grunnskolelærer og lærerutdanner

Tidlig i boken «Matematisk fundament – Spill i grenseland» er det gitt en meget god introduksjon til faget. Generelt er også bokens innhold meget bra presentert, og med en oversikt over hva som blir behandlet i de forskjellige kapitlene.

Det er også gode kommentarer og innledninger til samtlige åtte kapitler, som omhandler logikk, mengder, tall, kardinalitet, relasjoner, algebra, aritmetikk og analyse. Noe geometri er også tatt med.

I tillegg til moderne matematikk gis det også interessante historisk-filosofiske betraktninger rundt bevis og logisk oppbygging av teorier. Mange interessante teorier og bevis gjennomført av eldre tiders matematikere, blant annet Pytagoras, Galilei, Newton, Weyl, Descartes og Leibniz – og dessuten vitenskapspersoner som Kepler og Dirac, er godt omtalt i boken.

Det tas utgangspunkt i, og vektlegges, at matematikken fungerer som «et fyrtårn» for vitenskapene.

Og de matematiske spillereglene som presenteres, og som er del av vår felles kulturarv, utgjør et mirakuløst kompromiss mellom frihet og struktur!

For lesere som setter seg grundig inn i bokens innhold, vil det medføre en god forståelse av det matematiske fundament, som i realiteten er et ganske tøft og vanskelig stoff.

Aksiomatisk metode preger boken. For eksempel er alle tallsystemene konstruert med utgangspunkt i Peanos aksiomer, og sistnevnte får sin naturlige plass i et logisk og mengde-teoretisk rammeverk. Dette rammeverket innføres gradvis, på en måte som er både stringent og pedagogisk. Linjene trekkes derfra frem til Eulers identitet

Eldst
Av Maria Øksnes og Tuva Schanke (red.)
Cappelen Damm Akademisk
251 sider

Ikkje berre skuleførebuing

Eigenverdien av det siste året i barnehagen er den raude tråden i artiklane i antologien «Eldst».

Meldar: Kirsten Flaten, dosent ved Høgskulen på Vestlandet

Boka omhandlar dei eldste barna i barnehagen. Det siste året i barnehagen blir ofte sett på som ei tid då førebuing til skule er det viktigaste, eit syn som bør utvidast, meiner forfattarane.

Leik er eit tema som får aukande merksemd, både i barnehage og skule. Der barn er intervjuet om kva det inneber å ha det godt, nemner dei leik, som kan tolkast som at det er ein viktig del av livet når ein er fem-seks år gamal. Skildringa av å verte guida rundt i barnehagen viser kva born legg vekt på i miljøet. Her er stader og aktivitet som gjer mogelegheit til rørsle eit gjennomgåande element, i tillegg til det å kunne utforske og

oppdage det som er eller lever rundt dei.

Eit kapittel drøfter overgang frå barnehage til skule, og kva som kan støtte barn der. For nokre barn kan det være ein slitsam overgang. Den etablerte tilhøyrigheita til barnehagen må brytast og tilhøyet til skule skal byggast opp. Det som vert påpeikt kan lette overgangen, er å legge til rette for at barnet får etablere gode relasjonar i skulen. Også det at lærar klarer å sjå barnet sine behov og forventningar, bidreg til ein lettare overgang.

Eit feltarbeid som vert skildra, viser til at barnehagar gjennomfører skuleførebuing ved å legge til rette for skuleaktivitet, som det å lære gjen-

urarven

for den komplekse eksponensial, også omtalt som verdens vakreste formel. Og noen avanserte temaer, som Zorns lemma, behandles

Boken er et godt komplement til eksisterende kalkulus-bøker, da den vektlegger andre aspekter av matematikken.

Mye av materialet i boken er implisitt pensum i videregående, så det vil helt klart være en fordel at leserne har gode forkunnskaper i matematikk, helst full fordypning i faget fra videregående, og gjerne noe ytterligere bakgrunn og modenhet. I tillegg vil det være en stor fordel med matematisk nysgjerrighet.

I alle kapitlene gis det mange oppgaver. Det presenteres meget gode hint og løsningsforslag til oppgavene, som stort sett går ut på å bevise matematiske påstander.

For alle som er interessert i faget matematikk, er dette en bok som absolutt kan anbefales!

Jeg er ikke i tvil om at den både vil inspirere og gi en både positiv og lærerik opplevelse.

nom å lytte, å konsentrere seg, og halde på med oppgaver over tid. Idealet er eit skuleklart barn, som forfattarane påpeiker er eit samfunnsskapt fenomen på bakgrunn av meir vekt på læring og dyktiggjering dei siste 20 åra. Ein pedagog i barnehage kommenterer at det kan bli vel mykje fokus på skuleaktivitet og minner om at born og vaksne treng å leike og le saman. Det forsvinn litt når borna er benka rundt bord med oppgaver som skal gjennomførast.

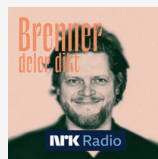
Boka er en fagfellevurdert antologi, og passer godt som pensum på barnehagelæruddanningar og for lærarutdanninga trinn 1.–7., samt vidareutdanningar for disse fagområda. Kvart kapittel kan lesast individuelt, etter kva lesaren er opptatt av. Det er fleire kapittel som godt kan gje bakgrunn for drøftingar på teammøter, eller mindre formelt som samtaler i lunsjpausen.

MINE FAVORITTER

Tilbake til fremtiden

Av Sigrid Undset
(1942)
skjønnlitteratur

NRK: «Brenner deler dikt»

Podkast

Kabalmysteriet

Av Jostein Gaarder
(1990)
Skjønnlitteratur

Skildringen som har alt

Undset skildrer krigsutbruddet i 1940 og flukten via Sverige, Russland og Japan til USA. Boka har skarpe betraktninger om alt fra hagefolk til politikere, og for alle som elsker reiseskildringer generelt og tog spesielt, kan jeg si at det er en fryd å reise med Undset på den transsibirske jernbanen.

Brennende poesi

Med jevne mellomrom er det noen som spør: Hva skal vi med diktanalyse? Her er svaret. Podkasten har korte, underholdende episoder som er proppfulle av poesi og livsvisdom. Den er like fin i klasserommet som på hjemmebane. Hør, hør!

Kjærlighet i kortstokken

1990-tallsklassikeren der alt går opp i en logisk helhet, samtidig som folk slurper purpurbrus og leter etter jokeren i kortstokken. Far og sønn besøker pittoreske landsbyer og filosoferer over livets tilfeldigheter. Kan man be om mer? Og hvorfor i alle dager er ikke dette en internasjonal storfilm?

Ingeborg Aasbrenn

lektor i norsk og samfunnskunnskap
ved Frederik II videregående skole i
Fredrikstad

Debattinnlegg kan ha en lengde på opptil 7000 tegn (inkludert mellomrom).

Husk tittel og ingress.

Tips: Både tittel og ingress bør være konkrete og gi uttrykk for en mening.

Oppgi navn og telefonnummer når du sender inn innlegg. Legg gjerne ved et digitalt portrett (minimum 0,5 MB), med navn på den som har tatt bildet.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere og kutte i bidragene.

Meningene dine er viktige for oss!

Send ditt bidrag til:
debatt@utdanningsnytt.no

ARBEIDSTID

Slutt med det!

Det er på tide med en bevisstgjøring om lærernes oppgaver.

Som tillitsvalgte i Utdanningsforbundet Trøndelag hører vi stadig oftere om lærere som synes det er utfordrende å sette grenser for eget arbeid. Mange lærere tar også på seg oppgaver de ikke har kompetanse til. Dette gjør oss bekymret. Vi mener at det er på tide med en bevisstgjøring om hvilke oppgaver lærerne skal gjøre og hvilke oppgaver lærerne ikke skal gjøre. Vi har følgende råd til deg som lærer: Slutt med ...:

Å bryte opplæringsloven: Ikke godta at elever som har krav på spesialundervisning ikke får det på grunn av ressursmangel, vikarmangel eller manglende kompetanse ved skolen. Elever som har vedtak om spesialundervisning, har rett til dette i henhold til Opplæringsloven paragraf 5-1. Andelen spesialundervisning er definert i årstimer, derfor er det viktig at noen fører regnskap over hvor mange timer som forsvinner i løpet av året. Slik er det ikke i dag. Vi anbefaler derfor at det meldes inn avvik når spesialundervisning ikke blir gjennomført som planlagt. Slutt med å rose male måloppnåelsen i årsrapporter.

Å medisinerer elevene: Slutt med å gi elever medisiner dersom du ikke føler deg trygg på det. Dette er en oppgave som krever opplæring og i noen tilfeller helsefaglig utdanning. Arbeidsgiver kan ikke pålegge deg en slik oppgave om du ikke ønsker det. Dette slås fast i punkt 6.3 i rundskriv fra Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet.

Å godta slag, spark og ufin språkbruk: Slag, spark og ufin språkbruk er ikke en del av lærerjobben. Det spiller ingen rolle om den som utøver volden er 9 eller 16 år. Arbeidsmiljøloven er klokkeklar: «Arbeidstaker skal ikke utsettes for trakassering eller annen utilbørlig opptreden og skal så langt det er mulig, beskyttes mot vold, trusler og uheldige belastninger som følge av kontakt med andre». Om du utsettes for noe slikt, så skal det meldes avvik.

Å være renholder og driftsoperatør: Slutt med å vaske toalett, gulv, pulter, stoler eller annet på

skolen. Dette er en oppgave som krever renholds-faglig utdanning. Slutt med å reparere inventar på skolen. Dette er en oppgave som krever fagutdanning og som skal gjøres av driftsansatte.

Å ta på deg ekstraundervisning uten betaling:

Slutt å ta på deg ubetalt ekstraundervisning i hulltimene dine for å legge til rette for at elevene skal få vurderingsgrunnlag. Stadig flere lærere strekker seg for langt for at elevene skal fullføre og bestå. Når du tar på deg ekstra oppgaver, som undervisning, skal dette kompenseres i tråd med paragraf 5.2 i SFS 2213.

Å reise med elever uten godtgjøring:

Når du reiser med elevene gjør du det på oppdrag for skolen. Når reisen går utover din vanlige arbeidstid, skal du godtgjøres for dette. Dette er regulert i tariffavtaler som både Utdanningsforbundet og arbeidsgiver har skrevet under på. Du skal alltid bruke SGS 1010 for å sikre at du får betalt for jobben du gjør.

Å betale for arbeidsverktøy av egen lomme:

Ifølge arbeidsmiljøloven paragraf 4.4 skal arbeidsgiver stille med arbeidsverktøy du bruker i jobbsammenheng. Dette gjelder også bruk av telefon i arbeidstiden. Om du bruker privat telefon og kjøper inn læremidler for dine egne penger, er du med på å skjule hva det faktisk koster å drive en god skole.

Det er ikke du alene som har ansvaret for elevenes opplæring og læringsmiljø.

Utdanning er et politisk ansvar, og det er politikerne som skal gi skolen de ressursene som er nødvendig for å løse samfunnsoppdraget.

Det er arbeidsgiver som har ansvar for at du har et trygt og godt arbeidsmiljø og tid til å gjøre den jobben du skal.

Med dette vil vi oppfordre alle lærere til å sette grenser for sin lærergjærning.

Trond Iversen, Ståle Bonsaksen, Kai Nilsen og Siri Denstad Langlo

tillitsvalgte i Utdanningsforbundet Trøndelag

Ill.: Lars Aurland.

Slutt med å ta på deg ubetalt ekstraundervisning i hulltimene dine for å legge til rette for at elevene skal få vurderingsgrunnlag, skriver fire tillitsvalgte i Utdanningsforbundet Trøndelag.

Det er på tide med en bevisstgjøring om hvilke oppgaver lærerne skal gjøre og hvilke oppgaver lærerne ikke skal gjøre.

ORGANISASJONEN

Er vi alle lærere?

Noe av utfordringa med at Utdanningsforbundet nå hevder «Vi er alle lærere», er at det krever at man tydeliggjør når man snakker om bare én lærergruppe.

Som tidligere tillitsvalgt, nå pensjonert barnehagelærer med fire års erfaring som politiker i Oppvekstutvalget i Fredrikstad for Rødt, vil jeg påstå: Når fagforeninga eller andre snakker om lærere, oppfatter alle, i hvert fall de fleste, at det er skolelærere. Jeg har sagt i Oppvekstutvalget at barn blir ikke født som skoleelever, og at jeg ønsker meg flere politikere som klarer å si at vi må satse på både barnehage, skole og skolefritidsordning (SFO). Og politikere som anerkjenner at tidlig innsats starter i barnehagen: Det kan bety mindre ressurser til å reparere i skolen. Det tar mer enn fire år for å få dette som en felles forståelse, har jeg skjönt.

Noe av utfordringa med at fagforeninga nå hevder «Vi er alle lærere», er at det krever at man er tydelig på når man snakker om bare én lærergruppe.

I dokumentet Vi utdanner Norge står det i flere sammenhenger «elever» hvor det burde stått «barn og unge» eller bare «skolelærere», for eksempel:

- Krav til antall elever pr fagstilling i PP-tjenesten?
- Og i framtida vil de fleste lærere ha mastergrad, det gjelder vel i skolen?
- Og at sikring av kvalifiserte lærere til alle elever ikke kan løses ved lokal lønnspolitikk?

I forbindelse med lønnsoppgjøret sist var budskapet: «Lærerne har mindrelønnsutvikling». Nei, dette gjelder skolelærerne. Og barnehagelærernes lønnsutvikling er vel en del av problemet, en av årsakene til lærernes mindrelønnsutvikling?

Det er flere eksempler i ulike medieutspill og debatter hvor Utdanningsforbundet ikke er tydelige nok, og jeg erfarer at barnehage/barnehagelærerne taper på dette.

I valgkampen nå var Tid for de minste og flere barnehagelærere hovedsaken. Det bør evalueres om dette blei oppfatta i de politiske miljøene.

Min utfordring går ikke bare til politikere, men også til barnehage- og skolelærere, si mere barnehage, skole og SFO.

Lykke til med landsmøtet og framtida, dette er mitt siste råd som pensjonist, trur jeg!

Laila-Brith Josefsen

sentral tillitvalgt 1989–2003

medlem av pensjonistrådet Viken 2019–2023

(fortsettelse mest opptatt av framtida for barnehage og skole/ SFO som de yrkesaktive må ta ansvar for)

Dei moderniserte og fleksible avtalane hjelper ikkje meg til å hjelpe lærarane med å setje grenser for arbeidet, skriv Eskil Berggren.

ARBEIDSTID

Ein ser ikkje grenser i tåkeheimen

Det er ikkje godt nok å seie at lærarane må passe på seg sjølv og ikkje strekkje seg for langt.

I meiningstrynga «Slutt med det» (sjå side 36-37) frå fire tillitsvalde i Utdanningsforbundet Trøndelag blir alle lærarar oppfordra til å setje grenser for lærargjerninga. Oppfordringa er sjølvsaugt. Samtidig er eg overtydd om at dei fire er einige med meg i at den enkelte lærar ikkje kan ta ansvaret aleine.

Hovudoppgåva til oss tillitsvalde er å vareta medlemmane gjennom grensene som finst i profesjonsansvaret og tariffavtalane. Slik kan vi hjelpe dei til å slutte med gratisarbeidet. Skal vi klare det, treng vi avtalar og avtaleforståingar som set oss i stand til å hjelpe dei.

Eg kjem frå skolen og vil derfor ta tak i sko-

lelærarane sin arbeidstidsavtale. Avtalen skal reforhandlast denne hausten, så det er på sin plass å kommentere problema avtalen gir. Desse problema må på bordet slik at forhandlarane til Utdanningsforbundet kan ta dei med i førebuingane sine.

18. august kunne vi på nrk.no lese om Solveig

Visste du at
annonser
hos oss
sees av
274 000
lesere?

Bestill annonser nå

annonsefrist/utgivelsesdato

9 20. september / 6. oktober

10 18. oktober / 3. november

11 15. november / 1. desember

utdanningsnytt.no/annonser

Kontakt:

Mona Jørgensrud
i HS Media.
utdanning@hsmedia.no

Annonse-
informasjon:

Sæthre. I vår slutta ho som lærar etter to år. Dei to åra utfordra lærarrolla ho hadde gått inn i. Elevar og foreldre forhandla om karakterar. På same tid handla store delar av lærarkvardagen om omsorg for og oppseding av elevane i så stor grad at ho til tider måtte vere terapeut eller psykolog. Med dette ansvaret på toppen av undervisninga i fag blei tida til å leve utanfor arbeidet spist opp. Utdanningsforbundet sin leiar kommenterer dette med at lærarane må passe på seg sjølv og ikkje strekkje seg for langt.

Arbeidstidsavtalen skil mellom planfesta arbeidstid og ikkje-planfesta arbeidstid. Tida som ikkje er planfesta, skal disponerast av den einskilde læraren til for- og etterarbeid og fagleg ajourføring. At det for ein heilt vanleg lærar kan vere vanskeleg å avgrense tida og arbeidet, er forståeleg, men leiarar og tillitsvalde kan hjelpe han å setje grenser ved hjelp av arbeidstidsavtalen.

Då avtalen blei endra i fjor, fekk tillitsvalde ei ny utfordring i dette arbeidet. Avtalen krev planfes-

ta tid, men på same tid kan partane på skolenivå bli samde om ei meir fleksibel arbeidstidsordning. No veit vi at dette ved nokre skolar har gitt arbeidsgivar fleksibilitet til å utnytte arbeidskrafta til lærarane i større grad enn tidlegare. Skiljet mellom planfesta tid og anna tid er uklar, og retten til overtidsbetaling er svekka. Rektorar og skolar som var først ute med å løyse opp den planfesta tida, har blitt førebilete for andre. Når eg no fryktar at dette vil spreie seg, er det fordi dei moderniserte og fleksible avtalane ikkje hjelpe meg til å hjelpe lærarane med å setje grenser.

Kontaktlæraren skal òg gjere arbeidet sitt i planfesta arbeidstid, seier avtalen. Også her har vi ei utfordring. I 2015 blei KS og fagforeiningane samde om ei forståing som seier noko anna enn avtaleteksten. Forståinga opnar opp for at kontaktlærarane kan svare på e-brev og meldingar og ha møte og samtalar med foreldre utanfor arbeidsplanfesta tid. Sidan 2015 har forventningane til skolen og lærarane endra seg djuptgåande.

Tilrettelegging og tilpassing av skoledagen, og dessutan kontaktlærarar som er tilgjengelege heile dagen og på kveldstid, er norma stadig fleire foreldre og elevar møter skolen med.

Når Skole-Noreg skrik etter lærarar er det avgjerande at Utdanningsforbundet, som fagforeining for lærarprofesjonen, sikrar rammene for lærarane i reforhandlingane av arbeidstidsavtalen. Første ledd i arbeidet fram mot forhandlingane er å samle kunnskap om korleis lærarane faktisk arbeider og korleis det heng saman med manglande grenser i arbeidstidsavtalen. Det er ikkje godt nok å seie at lærarane må passe på seg sjølv og ikkje strekkje seg for langt.

Vi har ikkje råd til at fleire gjer som Solveig Sætre fordi dei ikkje held ut arbeidet som trykk-kokarar i tåkeheimen – i det som kan vere verdas kjekkaste yrke.

Eskil Berggren

hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet Agder
fellestillitsvalt for Unio i Agder fylkeskommune

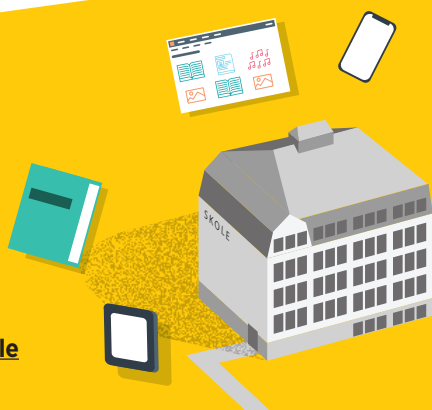
DET LILLE EKSTRA

Gjennom kopieringsavtalen kan skolene supplere læremidlene ved å kopiere fra for eksempel bøker, aviser og innhold på internett. Slik kan lærerne tilpasse undervisningen, være oppdatert, dekke spesielle emner, søke inspirasjon eller skape en personlig vri på et opplegg.

Vi snakker om «Det lille ekstra».

Kopinor

Les mer på kopinor.no/skole

VOLD MOT LÆRERE

Særskilt lærervern i straffeloven

At undervisningspersonale i grunnskole og videregående skole var omfattet av et særskilt vern, har tilsynelatende vært en godt bevart hemmelighet og praktisert tilfeldig.

**Kronikk av
Marius Gjetnes**

advokat i Advokat-
firma Raugland AS

Illustrasjon
Tone Lileng

I Høyesteretts dom, Rt-2002-1020, som ble avsagt under arbeidet med ny straffelov som kom i 2005, avgjorde Høyesterett at en lærer som drev undervisning i videregående skole, var omfattet av det særskilte vernet for «offentlige tjenestemenn» i daværende straffelovs paragraf 127 og paragraf 326.

I etterkant av arbeidet med straffeloven fra 2005, fikk vi i 2009 nye regler om særskilt vern for enkelte yrkesgrupper. Dette kom etter at det over tid var høstet erfaringer med at det klassiske særskilte vernet på grunn av hvordan begrepet «offentlig tjenestemann» ble definert, ikke traff spesielt godt. Det fantes mange både privat og offentlig ansatte, som faktisk utøvde offentlige tjenesteoppgaver, men som ikke var omfattet av noe særskilt vern, samtidig som mange offentlige tjenestemenn, som ikke egentlig utførte offentlig myndighet i kraft av sin stilling, likevel fremsto vernet. Lovgiverne løste situasjonen ved å snevre inn den krets av personer som var omfattet av den generelle bestemmelsen som ble videreført i den nåværende straffeloven paragraf 155. Samtidig ble det i egen bestemmelse særskilt konkretisert et vern knyttet til enkelte yrkesgrupper som utøvde den typen offentlig virksomhet som ble vurdert å ha behov for et slikt særskilt vern. Derav fikk vi dagens straffelov paragraf 265, som gir særskilt vern mot trusler, og paragraf 286 som gir særskilt vern mot vold.

At undervisningspersonale i grunnskole og videregående skole var omfattet som en av disse yrkesgruppene, har tilsynelatende vært en godt bevart hemmelighet. Det forhold at det så sent som i 2002 måtte avgjøres i Høyesterett hvorvidt lærere kunne anses å være «offentlige tjenestemenn», taler sitt klare språk om at dette i alle fall ikke på den tiden var allmenn kjent. Mye taler for at både Høyesteretts-avgjørelsen fra 2002 og det uttrykkelig lovfastsatte vern som kom i 2009, har gått under radaren.

Dette kan gjerne ha sammenheng med at skolene etter opplæringsloven er pålagt å ha eget ordensreglement, og at det derfor er mindre grunnlag og behov for at straffeloven dras frem i en skolesituasjon. Normalsituasjonen er jo at disiplinære forhold i skolen håndteres

internt gjennom det ordensreglement som skolene selv har utarbeidet. At det i en opplæringssituasjon vil kunne være gode grunner til at ikke enhver disiplinærsituasjon skal håndteres strafferettslig, kan selvsagt også ha gode grunner for seg.

En annen og også plausibel forklaring på hvorfor det særskilte vernet er lite omtalt, er trolig det sterke søkelyset på elevenes psykososiale skolemiljø, som jo resulterte i at opplæringsloven kapittel 9A ble vedtatt i 2002 og trådte i kraft i januar 2003.

Det var selvsagt helt betimelig å sette elevenes skolemiljø i fokus og en styrking og klargjøring av elevenes vern. Dette skjedde gjennom omfattende regler om blant annet undersøkelsesplikt, aktivitetsplikt og tiltaksplikt. Et sentralt element var også at reglene omfattet en ekstern tilsynsplikt fra Fylkesmennene, nå Statsforvalteren. Det omfattende antall endringer i kapittel 9A som har kommet siden vedtagelsen, vitner imidlertid om at den ønskede effekten uteble. Regelverket fremsto vanskelig å praktisere, noe som kanskje kan tillegges utfordringer med å implementere juristenes regler i en praktisk og hektisk skolehverdag.

Etter at Djupedal-utvalget i 2015 (NOU 2015:2) blant annet satte søkelys på at mobbing i skolen fortsatt var et alvorlig samfunnsproblem og krenkelser fortsatt var en del av hverdagen, fikk vi i 2017 en fullrevisjon og innføring av et nytt kapittel 9A med strengere krav og klarere plikter. Man skulle nå komme krenkelsene til livs en gang for alle. Det kan imidlertid ikke stikkes under en stol at reglene, i alle fall i starten, nærmest markerte et paradigmeskifte i skolen og ga grunnlag for en hel rekke utfordringer både for skoleeierne og lærerne.

En kjerneutfordring var lovgivers intensjon om at elevens subjektive oppfatning skulle være førende for om undersøkelses- og aktivitetsplikt inntrådte. Dette ble dessverre i mange tilfeller feiloppfattet som at denne subjektive oppfatningen var fakta i saken. Videre ble det også avdekket svært ulik praktisering fra skole til skole, og heller ikke fylkesmennene greide å føre noen ensrettet praksis for sin kompetanse som tilsynsmyndighet og senere også klageinstans for skolemiljøssaker. Samtidig

var det i samfunnet generelt en betydelig oppmerksomhet rettet mot krenkelser, og som sikkert også bidro til å forsterke den utilsiktede praktiseringen av regelverket.

Fra lærernes ståsted hadde praktiseringen av regelverket utfordringer på flere plan. Den utilsiktede praktiseringen hadde også evne til å endre maktstrukturen i skolen. I ytterste konsekvens opplevde noen lærere at de nærmest handlingslammet, og i frykt for å bli beskyldt for å krenke, måtte la skolehverdagen dikteres av elevene. Var man som lærer først blitt beskyldt for å krenke, kunne en enkeltsituasjon videre bli relativt absurd. Regler om personvern og parts-status innebar i noen enkelttilfeller at en lærer kunne få iverksatt oppfølgingstiltak mot seg både av skolen og av Fylkesmannen, men uten å ha fått kunnskap om hvem som opplevde seg krenket eller hvorfor. At noen lærere skulle oppleve sin egen rettssikkerhet svekket som følge av innføringen av skolemiljøreglene, må åpenbart være å betrakte som en uheldig og utilsiktet følge.

Lærerflukt og lærermangelen i samfunnet, sammenholdt med iherdig trykk fra fagforeninger og påfølgende streiker under lønnsoppgjøret, har bidratt til at mediebildets oppmerksomhet de siste årene har blitt rettet mer mot lærernes situasjon. Det er i denne settingen det nå, og særlig det siste året, også rettes søkelys mot det omfang av vold og trusler som lærerne som yrkesgruppe faktisk blir utsatt for.

En gjennomgang av tingrettspraksis de siste fem år og som omhandler straffesaker hvor lærere har vært utsatt fra vold eller trusler fra elever, viser dessverre en svært mørk side av norsk skolehverdag. Når det gjelder spørsmål om særskilt vern som utsatt gruppe, fremkommer videre at praksisen er sprikende, idet det kan fremstå nokså tilfeldig om spesialbestemmelsene benyttes, men også om de leder til faktisk domfellelse i en konkret sak.

Det er for eksempel et stort paradoks at det i en avsagt dom kommer frem at miljøarbeidere, som har som en av sine kjerneoppgaver å håndtere vanskeligstilte elever, faller utenfor det særskilte vernet fordi de ikke har formelt ansvar for undervisningen. Uavhengig av om denne avgjørelsen rettslig sett er korrekt, kan det vel

vanskelig anses å være en ønskelig situasjon at de som kanskje utvilsomt har størst behov for et særskilt vern, faktisk ikke har noe særskilt vern.

Skal man vurdere situasjonen ut ifra ulike mediers rapportering av avviksmeldinger som meldes inn om vold og trusler i skolen, får man et klart inntrykk av at omfanget øker. Det er åpenbart et viktig aspekt og svært viktig at elevene i den norske skolen har et godt skolemiljø, og at de ikke blir utsatt for mobbing eller krenkelser.

Dersom arbeidet med å oppfylle visjonen om null mobbing i skolen derimot har medført at lærere opplever at de er fratatt definisjonsmakten over skolehverdagen, og at de selv har blitt skyteskive, har vi kanskje fortsatt lang vei å gå før vi har den skolen vi ønsker å ha. Det er jo lærerne som er de som i første rekke skal være garantistene for et forsvarlig skolemiljø for elevene, og det er en jobb de vanskelig kan lykkes med hvis de selv opplever sin arbeidssituasjon utrygg.

Samtidig ble det i egen bestemmelse særskilt konkretisert et vern knyttet til enkelte yrkesgrupper som utøvde den typen offentlig virksomhet som ble vurdert å ha behov for et slikt særskilt vern.

Bygg livsmestring og god folkehelse med **MITT VALG**

MITT VALG er et kompetansebyggende program i sosial og emosjonell læring og kritisk tenking som bygger livsmestring og god psykisk helse.

Vi holder kurs for barnehager, skoler og idrettslag samt for foreldre.

I 2023 har vi utviklet et verktøy til et godt skole-hjem-samarbeid med fokus på sosiale og emosjonell læring som er basert på MITT VALGs metodikk.

Se våre nettsider for mer info:

www.determinnvalg.no

MITT VALG!

Gode valg kan læres

Støttet av:

Helsedirektoratet

A Program of Lions Clubs International Foundation

Ill.: Åshild Irgens

Arbeidstakarar som berre treng å lufte eit ubehag med leiar eller kollega, opplever at dei raskt vert kanaliserte inn i varslingsrutinar, skriv Ingunn Folgerø.

OPPLÆRINGSLOVA

Refleksjonar over jussen

Elevar og tilsette har mista trua på å ordne opp på lågaste nivå.

Jussen skal sikre oss mot menneskelege feil, rettleie oss og rette opp feilsteg. I etisk profesjonsutøving er jussen avgjerande for vurderingane som skal gjerast: Er praksis ulovleg, må den stoppast. På den andre sida kan det vere lurt å reflektere kring ulike forståingar og deretter praksisar av lovteksten. At noko er lov, betyr ikkje at alle tolkingar er kloke. Kan hende opnar lova for andre og betre praksisar.

Ei slik evaluering av tolkingspraksisar ønskjer eg velkomen i både kapittel 9a-saker i skulen og varslingssaker i arbeidslivet. Etter pandemien erfarer fleire at både elevar og tilsette på ulike typar verksemdar har mista trua på å ordne opp på lågaste nivå. Eg trur lovtolkinga har delskuld i denne utviklinga. Arbeidstakarar som berre treng å lufte eit ubehag med leiar eller kollega,

opplever at dei raskt vert kanaliserte inn i varslingsrutinar. Kort tid etterpå står dei i omfattande sak med strenge juridiske reguleringar for korleis saka skal belyst og kollegaer involverast. Leiar er redd for å bli skulda for ikkje å ha teke ansvar og opplever at ansvar berre er teke når det kan dokumenterast i tråd med juridisk varslingslovverk. Ein mellommenneskeleg samtale mellom to arbeidstakarar held ikkje vatn. Tida for sunt folkevit og trua på at kollegaer kan prøve seg fram til ei løysing, er ikkje av verdi. Kan hende blussar det vonde opp att, og då kan leiar bli skulda for ikkje å ha følgd rutinar for handsaming av godt arbeidsmiljø.

Ved fleire høve erfarer eg det same i skulens, på folkemunne kalla, mobbelov, kapittel 9a, paragraf 4 og 5. Loven regulerer elevane sin rett til eit

godt fysisk og psykisk arbeidsmiljø. Det er særskild viktig at elevane har fått ein kanal og lovfesta rett til å melde frå om saker som påverkar skuledagen negativt.

Samstundes har eg negative erfaringar med skulens manglande handlingsrom til å løyse somme av desse sakene i ein uformell samtale med dei det gjeld utan at møtet skal dokumenterast og varslast til andre aktørar. Varslings- og dokumentasjonsrutinar, og dessutan Statsforvaltarens lovtolking, set rammer for arbeidet som i fleire høve hissar opp konflikten. Målet med rutinane er å unngå menneskeleg feil. Det skjønner eg. Skule-Noreg har nokre saker som ikkje har blitt godt handsama. Likevel: Skule-Norge har også fleire saker som har blitt særskild vonde erfaringar for både partar, grunna oppskalering av konfliktnivå gjennom lovfesta undersøkingsrundar.

Ein elev har gjerne kjend seg usikker på ein medelev eller lærar. Ei typisk sak handlar om at ein elev trur at to andre i klassen har snakka negativt om vedkomande fordi det vart stille då den utrygge eleven nærma seg eller at elev trur læraren ikkje likar eleven fordi eleven får dårlegare karakter enn vedkomande forventa. Få av sakene handlar om lovbrøt som vald, truslar, utskjelling og anna utagerande åtferd. Uavhengig av kva årsaka til varselet om mobbing er, skal saka registrerast og undersøking påbyrjast. Det er ikkje rom for å ta ein uformell samtale og avklare forholda før ein går vidare med undersøkingar. For å innfri lovkrava må rektor gjere det som i rettleiinga heiter grundige undersøkingar. Det inneber å opprette sak for dei nemnde, men ofte òg sjekke med alle elevane i klassen om noko har skjedd. Førresette til partane og gjerne heile klassen skal òg informerast og kallast inn til samtale. Ikkje reint få gonger kan slike meldingar provosere føresette og medelevar meir enn kva som er godt for saka. Medelevarne vert gjort til årsak for medeleven sine opplevingar, utan å forstå korleis dei kan ha blitt oppfatta som mobbarar eller krenkerar. Dei vert usikre, og somme kjenner på at skuldinga er grunnlaus. Det hender det òg at den er, men når me har undersøkt oss fram til det, har saka blitt stor og mange har kjent på ubehag og urimelege skuldingar.

I somme av desse sakene kunne rektor gjennom uformell samtale kome fram til at eleven gjerne sleit meir med si eiga tru på seg sjølv og rettleia eleven ut frå den ståstaden. Rektor og elev kunne blitt samde om å prøve tiltak x eller y eit par vekers tid, før så å sjå om eleven opplevde det sameleis då.

Ved elevs klage på lærer i kapittel 9a paragraf 5-saker, skal rektor varsle fylkesdirektør utan opphald om at elev kjenner seg krenkja av lærar, uansett kva krenkinga består i. Dersom ein lærar utøver vald, er saka klår, men dersom ein elev får dårlegare karakter enn ønska og slik opplever seg krenkja, tykkjer eg varslinga er problematisk. Eg skjønar at lærarar vert utrygge av varslinga til topps med utgangspunkt i ei slik sak.

Når ein elev opplever ei hending heilt annleis enn andre, kan eleven opplevast merkeleg. I seg sjølv kan det hindre inkludering. Dersom ein trur at rektor kan vurdere alvorsgrad i slike saker, og basert på ein uformell samtale kan vurdere om det er lurt å opprette kapittel 9a-sak, kunne mange saker blitt løyst fredelegare og med betre utkome for både varslar og den påklaga. Den utrygge eleven kunne fått rådgeving og oppfølging utan at saka vart allemannseige og på ein måte som vart betre for elevens relasjon til andre.

Det same trur eg gjeld for arbeidstakarar. Ein

ansvarleg leiar kan leggje til rette for å opprette tillit utan å sette i verk eit omfattande juridisk apparat. Det kan vise seg at saka var alvorlegare enn leiar vurderte den til. Eg trur likevel me må tore å vurdere prisen på desse menneskelege feila opp mot prisen på eskalering i saker der varslars opplevingar gjerne er eit resultat av ein sårbar augneblink med styggen på ryggen, meir enn systematisk krenking.

Varslingspraksisen ser òg ut til å vere sjølvoppfyllande. Det kan sjå ut som me har gått frå; Åh, det bør du ta opp med den det gjeld eller leiaren din, til Å, det må du varsle om, uansett alvorsgrad og lengde på tilhøvet. Leiarar flest veit at overgrep, sjikane, truslar og liknande må handsamast i tråd med lovbrotet. Dette innlegget handlar ikkje om strafferettslege lovbrot. Me skal altså ikkje sjå vekk frå jussen, men kunne nytte noko skjønn i første samtale, før jussknappen vert skrudd på og vert til hinder for å opprette tillit mellom partane etterpå. Det finst eit liv òg etter sakene er

handsama. Me likar å seie at sakene må løysast på lågast mogleg nivå. Slik er det ikkje i tilfella eg baserer dette utspelet på.

Ingunn Folgerø

rektor ved Bryne vidaregåande skule

Me kunne nytte noko skjønn i første samtale, før jussknappen vert skrudd på og vert til hinder for å opprette tillit mellom partane etterpå.

Ung i Bygg og Anlegg

Ungdomsskoleelever fra hele landet inviteres til å delta i et heldigitalt Ung i Bygg og Anlegg!

Unge som studerer og jobber innen bygg og anlegg forteller om hverdagen i noen av Norges viktigste jobber. Møteleder Jonis Josef tester forskjellige yrker.

Årets arrangement vil være tilgjengelig på nett fra 19. oktober kl. 12:00, og frem til 31. desember. Arrangementet er tilpasset én skoletime.

Scan QR-koden eller besøk ungebygger.no for å melde på deg og dine elever allerede nå.

BANE NOR

Statens vegvesen

NyeVeier

KIS

Jernbane-direktoratet

Oslobygg KF

Bygging og anleggsteknikk

EBA

Magne Bjørge Songvoll (1939–2023)

Magne Bjørge Songvoll døydd 30. august i Lillesand. Han var fødd 19. mai 1939 og vaks opp på eit småbruk i Fjeldal i Lillesand kommune. Magne utdanna seg i filologiske fag ved Universitetet i Oslo. Han underviste i fleire år i vidaregåande skule i Oslo og var også studieinspektør ved Oslo Teknisk-Maritime skole. Med sikker fagkunnskap og godt humør var han ein godt likt kollega og lærar.

Men det er som langvarig tillitsvald at Magne best blir hugsa. Han engasjerte seg tidleg i fagforeiningsarbeid. Han blei hovudtillitsvald i Oslo Lektorlag, og deretter blei han leiar for fylkeslaget. Magne blei så vald til leiar i Norsk Undervisningsforbund (NUFO) på landsmøtet i Haugesund i 1986. Dette var ein periode med harde stridar om både utdanningspolitikk og lønnspolitikk. Medlemmene kravde ein offensiv organisasjon, og eit leiarskap som ville forsterke kampen for både ressursar til skulen og for betre lønns- og arbeidsvilkår. Magne ville vise veg og stå i brodden. Det gjorde han.

I 1988 var ein av dei hardaste konfliktane i moderne tid mellom lærarar og lektorar på den eine sida og staten på den andre. Tusenvis av lærarar i Akershus og Oslo la ned arbeidet i fredstid. Det handla om arbeidstid og lønn, og om vilkåra for skuleverket. I det daglege var Magne Songvoll ein blid og fredsæl mann. Men i denne perioden såg vi tydeleg at «stun-

dom gnistret hans øyne stygt», helst mot styresmaktene, som veik unna ansvaret for skulen og lærarane.

Magne var ikkje berre kamporientert, men også ein fram-synt organisasjonsbygger. Han var sentral i arbeidet med å slå saman fire organisasjonar då Lærarforbundet blei etablert frå 1993. Midt i dette arbeidet blei han i 1992 valt til leiar i Akademikernes Fellesorganisasjon (AF), eit verv han hadde fram til 1999. Dette blei inga enkel oppgåve. Fleire forbund gjekk ut av AF, som blei oppløyst i 2001. Magne slutta likevel ikkje å engasjere seg, og han støtta seinare opp om etableringa av Unio.

Etter at han blei pensjonist, drog Magne heim til Fjeldal og Lillesand, der han fekk rolegare dagar, saman med Turid. Magne tok det tungt då Turid gjekk bort for nokre år sidan. Likevel heldt han motet oppe. Barna Gjøril og Jon var til stor trøyst og glede. Han las mykje, og var særleg interessert i historie. Han engasjerte seg naturleg nok i lokalhistorisk arbeid. Han var sjølv ein god forteljar og hadde ei unik

evne til å fange tilhøyrarane, enten det galdt faglege spørsmål eller muntre historier.

Vi er mange som minnest og saknar heidersmannen og fagforeiningsleiaren Magne Songvoll.

Anders Folkestad

Edel Hætta Eriksen (1922–2023)

Det er med vemod vi i Utdanningsforbundets samiske utvalg lesar at Edel Hætta Eriksen har gått bort, 101 år gammel. I 2007 ble hun utnevnt til æresmedlem i Utdanningsforbundet Finnmark og tildelt forbundets gullnål.

Edel Hætta Eriksen var ferdigutdannet lærer i 1949. Hun tok grunnfag i samisk ved Universitet i Oslo 1965 og videreutdanning ved Statens lærerskole i forming i 1969. Hun var lærer i over 30 år, derav sju år som rektor. De siste 12 årene hun var yrkesaktiv, var hun direktør i Samisk utdanningsråd, ett av departementets sakkyndige råd. Hun har vært med i en rekke styrer og råd, blant annet i Norsk Kulturråd og Norske Samers Riksforbund.

Edel Hætta Eriksen var sentral i arbeidet med å starte opp igjen undervisning i og på samisk i grunnskolen fra og med 1967, etter mange tiår med fornorskningsspolitikk. Gjen-

nom et langt liv i skolens og utdanningens tjeneste har hun mer enn de fleste vært med på å styrke skolens intensjoner og innhold til å rydde plass for samisk språk og kultur.

Hun har over flere generasjoner vært en sentral skikkelse i samisk kulturreising, og gjennom sitt engasjement i en rekke styrer, råd og utvalg har hun gjort en fremragende innsats på en rekke skolepolitiske og kulturpolitiske områder. Hennes arbeid vil leve videre. Samisk utvalg i Utdanningsforbundet er takknemlig for grunnlaget Edel Hætta Eriksen har lagt. Resultatet av hennes arbeid er av stor betydning for samisk utdanning.

På vegne av Samisk utvalg
i Utdanningsforbundet

Thom Jambak, utvalgsleder

Uførefella

Hvis du tar ut delvis uførepensjon fra offentlig tjenstepensjon uten noe fra Nav, kan du få lavere uføretrygd fra Nav hvis du senere blir mer ufør.

Media omtaler dette ofte som «uførefella». Nedenfor forklares uførefella nærmere, hva som er viktig å være oppmerksom på samt hvor saken står rent politisk.

Hva menes med uførefella?

Uførefella kan forklares som følger: Hvis du blir delvis syk, går du ned i stillingsprosent og lønn hos din arbeidsgiver. Når du jobber mer enn 50 prosent, har du som hovedregel ikke rett til arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra Nav, men du kan få uførepensjon fra offentlig tjenstepensjon. Lønnen fra arbeidsgiver blir da lavere, men den blir delvis kompensert med uførepensjon fra tjenstepensjonsordningen.

Men hvis du senere blir sykere og blir innvilget arbeidsavklaringspenger/uføretrygd fra Nav, bruker Nav denne lavere lønnen i beregningen av pensjon, altså ikke lønnen du hadde før du ble innvilget uførepensjon fra offentlig tjenstepensjon første gang. Nav tar heller ikke uførepensjonen du fikk fra tjenstepensjonsordningen med i beregningen.

Dette er årsaken til at du kan få en lavere pensjon fra Nav i fremtiden. Pensjonen fra offentlig tjenstepensjonsordning kompenserer ikke for at du får en lavere utbetaling fra Nav.

Hva er viktig å være oppmerksom på?

Det er viktig å kjenne til reglene og tenke igjennom følgende: Hvis du er i en situasjon hvor uførheten din er rundt 50 prosent, er det viktig at du tenker igjennom om du trenger arbeidsavklaringspenger og bistand fra Nav for å øke stillingen din eller om du fyller vilkårene for uføretrygd fra Nav.

Men situasjonen kan også være at du er delvis syk og får innvilget uførepensjon fra offentlig tjenstepensjon for en periode. Når du da blir frisk igjen og er tilbake i den opprinnelige stillingsprosenten din, vil du igjen få pensjonsopptjening fra Nav ut fra lønnen i denne stillingen.

Folketrygden og tjenstepensjonene ble endret i 2015; uførefor reformen. Hensikten med omleggingen var blant annet å gjøre det enklere å bruke/teste ut restarbeidsevne ved å ha like skatteregler for uføreytelser og arbeidsinntekt. Unio og de andre organisasjonene var i høringene i forkant av endringene kritiske til om alle forhold var godt nok ivarettatt, utilsiktede konsekvenser med mer.

Departementet gjennomgår saken

Problemstillingen om uførefella er blitt fulgt opp bredt over tid, av arbeidstakerorganisasjonene – deriblant Utdanningsforbundet lokalt og sentralt på ulike måter – og av partene som sådan. Påvirkningsarbeidet samlet sett medførte at saken ble tatt opp av flere politiske partier på Stortinget.

SV fremmet 6. april 2022 representantforslag om å rette opp i regelverket for uføre og stenge uførefella; dokument 8:189 S (2021-2022). En enstemmig stortingskomité ba regjeringen gjennomgå uførefella. Flere av arbeidstakerorganisasjonene avga skriftlige innspill ved stortingshøringen 6. mai 2022.

De skriftlige innspillene fra arbeidstakerorganisasjonene 6. mai 2022 hadde basis og bakgrunn i innhentede utredninger i styret for det partssammensatte Pensjonskontoret; LO, Unio, YS, Akademikerne og KS.

Arbeidsministeren svarte senest 31. mars 2023 at departementet gjennomgår saken og vil komme tilbake til Stortinget med forslag til konkrete løsninger når dette arbeidet er fullført:

«... I tillegg må relevant informasjon fra ulike aktører innhentes for å få det nødvendige faktagrunnlaget. Departementet går nå gjennom saken. Jeg vil, som tidligere varslet, komme tilbake til Stortinget med forslag til konkrete løsninger når dette arbeidet er fullført».

Endre Lien

advokat i
Utdannings-
forbundet

Hvis du senere blir sykere og blir innvilget arbeidsavklaringspenger/uføretrygd fra Nav, bruker Nav denne lavere lønnen i beregningen av pensjon.

FRILEK

Gi leiken tilbake til førsteklasingene

Hege Valås
nestleder i
Utdannings-
forbundet

Sist ukes gladsak fra Skole-Norge kom fra min hjemby, Trondheim. Klassekampen kan fortelle at Nardo skole i fire år har startet alle skoledager for førsteklasingene med en time leik. Og det er ikke bare sånn liksom-leik, som bestemmes av læreren, men helt ordentlig leik som ungene selv har regien på. Og den står på timeplanen.

Tre andre Trondheim-skoler gjør det samme, i samarbeid med kommunen og de to lærerutdanningsmiljøene ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet og Dronning Mauds Minne. For meg er dette gode eksempler på hvordan skoleutvikling bør skje – i samarbeid mellom lærere og lærerutdanning.

Dagens unger har fått stadig flere skoletimer, sammenliknet med det de hadde før Reform 97, da seksåringene sluttet å være barnehagebarn og ble skolebarn. I tillegg til at de starter et år tidligere, er det pluss på timer i flere omganger, og i dag har tiåringer hatt to «skoleår» mer enn de hadde før 1997. Da skulle man jo tro at resultatene er øket i været, men sånn er det ikke. Resultatene er jevnt over de samme.

Nardo skole, og de tre andre Trondheim-skolene, har tatt konsekvensen av dette, og gitt litt av tiden tilbake til barna. I leiketida er lærere og andre ansatte tilgjengelige for barna, og skolen har lokaler og materiale som gir gode muligheter for variert leik. God leik kommer ikke av seg selv, i en krok av et klasserom. Denne timen av dagen krever pedagogisk tilrettelegging og oppfølging. Men ifølge lærerne i Trondheim gir denne arbeidsformen bedre ro og mindre utagering. Og elevene leser like godt som de gjorde tidligere.

Denne høsten får vi den endelige rapporten fra et forskningsprosjekt som bidrar til å evaluere Reform 97. Vi har fått foreløpige rapporter som tyder på at det har blitt mer lærerstyrt leik i skolen, og mindre av barns egen leik. Kravene til å prestere starter tidligere, men resultatene er ikke blitt nevneverdig bedre. For en barnehagelærer høres begrepet «lærerstyrt leik» merkelig ut. Leik kan ikke være lærerstyrt, da slutter den å være leik og begynner å være undervisning. Det kan sikkert bli god undervisning av dette – men leik er det ikke.

Så er spørsmålet: Bør vi tenke nytt etter evalueringen av Reform 97? Noen politikere har ymtet om å ta seksåringene tilbake til barnehagen. Jeg tror ikke det er løsningen for verken barna, barnehagen eller skolen. Ikke minst vil det bety store mengder med ny bemanning og mer areal. Det er vanskelig å påta seg denne oppgaven i barnehagen nå! Noen mener at første klasse bør bli en førskole, slik tanken var ved Reform 97. Dette vil kanskje kreve endringer i læreplanen, og i fag- og timefordelingen. Eller må det nødvendigvis det?

Tyder ikke eksempelet fra Trondheim på at det er mulig å endre første klasse innenfor dagens læreplan og timefordeling? Jeg vet ikke sikkert. Kanskje er endring av dagens første klasse noe som lærerprofesjonen selv kan ta tak i? Jeg ønsker meg flere fortellinger om første klasse.

Utdanningsforbundet har landsmøte i november. Jeg ser for meg at vi på dette møtet kan ha en debatt om første klasse. Bør innholdet endres? Hva skal til for å senke prestasjonspresset, og skaffe tid til elevenes egen leik?

Leik kan ikke være lærerstyrt, da slutter den å være leik og begynner å være undervisning.

– Kroppsøvfingsfaget bør anerkjennes som et læringsfag

Engasjerte lærere i Utdanningsforbundets fagnettverk i norsk, naturfag og kroppsøving har hatt sitt første møte. Kroppsøvfingslærer Kim Are Bull Hansen mener faget i for liten grad oppfattes som et læringsfag.

Han synes at altfor mange kroppsøvfingslærere er for opptatt av kompetansemålene og glemmer at det er formålet med faget og kjerneelementene som bør danne grunnlaget for undervisningen.

– Jeg mener at det er viktig å løfte fram dette. Kroppsøvfingsfaget bør anerkjennes bedre som et læringsfag på lik linje med de andre fagene i skolen, sier Kim Are Bull Hansen, som er lærer ved Kinsarvik skole i Vestland.

Vil utvikle faget

Det ble engasjerende diskusjoner blant de ti lærerne i kroppsøvfingsnettverket. Alle var opptatt av å utvikle faget og at lærerne må sette seg inn i det nye læreplanverket og tilpasse undervisningen etter dette.

De delte også bekymringen om at en del elever går fra å oppleve mestring og motivasjon i faget de første årene i skolen, til å mislike det seinere i skoleløpet. De var opptatt av å finne ut hvorfor dette skjer.

Et annet tema fagnettverksmedlemmene i kroppsøving var opptatt av å jobbe videre med var svømmeopplæringen, der det var enighet om at det må gjøres endringer for å bedre norske barns svømmeferdigheter og mulighetene til å drive god svømmeopplæring i alle kommuner i landet.

Brede diskusjoner

Også i de andre nettverkene gikk diskusjonene. Norskklærerne diskuterte for eksempel det brede spørsmålet: «Hva norskfaget skal være i framtiden?».

De var også innom en lang rekke andre temaer,

Foto: Eli Kristine Korsmo

De ti lærerne i fagnettverket i kroppsøving har hatt sitt første møte. Kim Are Bull Hansen mener faget bør anerkjennes bedre som et læringsfag enn det er i dag.

som for eksempel leseopplæringen, kunstig intelligens, norsk som ferdighetsfag og dannelsesfag, vurdering, viktigheten av et sterkt profesjonsfellesskap og om lærerutdanningen er relevant nok.

Naturfagslærerne var også engasjerte i mange ulike temaer, men noen hovedtemaer pekte seg ut. De var særlig opptatt av vurdering, og da ble særlig gjennomføring av praktisk-muntlig prøve/eksamen diskutert.

Det andre hovedtemaet var evaluering av det nye læreplanverket, hvor de ønsket å engasjere seg. Det tredje temaet som pekte seg ut var natur, miljøvern og klima, og spesielt hvordan lokale saker og utfordringer på disse områdene kan tas inn i undervisningen på en god måte.

Pådrivere for fagene

Leder Steffen Handal i Utdanningsforbundet ønsket

sket velkommen til lærerne i fagnettverkene da de møttes i Lærernes hus.

– Det er viktig for oss å lage et system i forbundet der engasjerte lærere kan få rom og arenaer til å bidra til at fagene utvikler seg på en måte som er til barn og elevers beste, sa Handal.

Han er opptatt av at fagnettverkene ikke skal bli en øy for seg selv, men at de skal kunne bidra inn i Utdanningsforbundets arbeid som profesjonsorganisasjon og være pådrivere for utviklingen av fagene.

Målet med oppstartsamlingen var å diskutere formålet til fagnettverkene, at nettverksmedlemmene skulle få anledning til å bli kjent med hverandre og diskutere saker fagnettverkene ønsker å engasjere seg i.

NY OPPLÆRINGSLOV:

Dette seier lova om krenkingar

Den nye opplæringslova presiserer at krenking ikkje er subjektivt, og at kva som er krenkande oppførsel avheng av ei konkret heilskapsvurdering, ikkje berre av opplevinga til den einskilde eleven. Her kan du lesa meir om kva som står om krenking i den nye lova.

I 2017 kom det inn eit nytt kapittel om elevanes skolemiljø inn i opplæringslova. Blant anna vart det innført ei skjerpa aktivitetsplikt for skolen, ved mistanke om at ein som arbeider ved skolen, har krenka ein elev. I åra etter har ein del lærarar opplevd at dei i nokre tilfelle ikkje har fått lagt fram si side av saka. Utdanningsforbundet har difor jobba for å få til fornuftige endringar i lova.

Før sommaren vedtok Stortinget ei ny opplæringslov, som skal gjelde frå august 2024. I førearbeida til den nye lova er det gjort ei grundig drøfting, som skal gjere det enklare å handtere krenkingar på ein god måte.

Under finn du svar på nokre sentrale spørsmål om temaet krenkingar slik dette er omtala i den nye lova.

Kva reknes som krenkande oppførsel?

Krenkjande oppførsel kan omfatte direkte hand-

lingar og verbale uttrykk retta mot elevar, men også meir indirekte krenkjande handlingar som utestenging, isolering og baksnakking. Både fysisk og digital oppførsel blir omfatta av regelen. Det skal ikkje vere ein høg terskel for kva som blir rekna som krenkjande oppførsel overfor elevar. Barn og unge er meir sårbare enn vaksne, og når dei er på skolen, er dei i ein situasjon som dei er pålagde å vere i, eller som er nødvendig for at dei skal kunne få den opplæringa dei har rett til.

Er krenkingsomgrepet subjektivt?

Krenkingsomgrepet er objektivt på den måten at kva som er krenkjande oppførsel, kjem an på ei konkret heilskapleg vurdering, ikkje berre opplevinga til den enkelte eleven. Handlinga eller ytringa må tolkast i lys av kontekst og intensjonen avsendaren har.

Sjølv om krenkingsomgrepet ikkje er subjek-

tivt, er det likevel ikkje slik at terskelen for kva som er krenkjande, er lik for alle elevar. Til dømes kan alderen på elevane ha noko å seie for kva handlingar og ytringar som blir rekna for å vere krenkjande.

Personlege forhold ved den enkelte eleven har også betydning for om noko må reknast for å vere krenkjande. Det kan vere personlege forhold som livssynet til eleven, seksuell orientering, kjønnsuttrykk, funksjonsevne, at eleven har åtferdsvanskar eller sosio-emosjonelle vanskar, eller forhold ved familie- og heimesituasjonen til eleven. Det har også noko å seie om eleven er særskild sårbar, og om dette er synleg for omgivnadene. At ein elev tidlegare har vore utsett for krenkingar, kan gjere vedkommande særskilt sårbar.

Sjølv om vurderinga av kva handlingar og ytringar som ikkje skal godtakast, skal komme an på ei heilskapleg vurdering, har dei tilsette alltid, uavhengig av om det ligg føre krenkjande oppførsel eller ikkje, ei aktivitetsplikt dersom den enkelte eleven sjølv opplever å ikkje ha det trygt og godt på skolen.

Blir usemje rekna som ei krenking?

Elevar kan oppleve usemje med lærarar eller andre elevar utan at dette automatisk blir rekna som krenkjande oppførsel. Dette betyr at eit

Har du din reiseforsikring på plass?

Høsten er her, og med den følger for mange en etterlenget pause. Det er ikke langt du trenger å reise før du er dekket av vår forsikring, rett utenfor tomtegrensen holder. Så uavhengig om du skal til skogs, fjells eller utland, godt dekket er du uansett. Men du: Husk å ha reiseforsikring på plass før du bestiller reisen, da gjelder også avbestillingsdekningen. God tur!

[Les mer om forsikringer på udf.no](#)

Foto: Anna-Julia Granberg

Både små og store reiser er dekket av reiseforsikringen.

Illustrasjonsbilde: Freepik

Utdanningsforbundet vonar at nyanseringa av krenkingsomgrepet i opplæringslova kan bidra til betre praktisering av saker der lærarar blir anklaga for krenking.

kontroversielt standpunkt ikkje utan vidare skal reknast som ei krenking, sjølv om utsegna kan oppfattast fornærmande eller provoserande for enkelte elevar.

Klasseromma skal vere trygge stader for å lufte og diskutere kontroversielle synspunkt, men også å ombestemme seg og endre mening. Elevane skal tole usemje, både frå andre elevar og frå dei som arbeider på skolen. Lærarar har stor fridom til å omtale kontroversielle, vanskelege og kompliserte synspunkt, utan at dette vil reknast som ei krenking. Fagleg usemje mellom ein lærar og ein elev eller usemje om korleis ein lærar har vurdert ein elevprestasjon, vil heller ikkje reknast som ei krenking. Vidare kan ein elev oppleve irettesetjing av ein lærar utan at dette blir rekna som ei krenking.

Kva ansvar har skolen?

Lova stiller krav til skolane om at dei kontinuerleg skal arbeide for å sikre at elevane har eit trygt og godt skolemiljø. Målet med arbeidet er å førebyggje at forhold som inneber at elevane ikkje har eit trygt og godt skolemiljø, oppstår. Arbeidet skal omfatte både det fysiske og det psykososiale miljøet. I det førebyggjande arbeidet må skolen også rette merksemda mot forhold av meir strukturell karakter. Til dømes må skolen jobbe for å motar-

beide rasisme, kjønnsdiskriminering og andre former for diskriminering på eit meir systematisk plan, og som ikkje nødvendigvis alltid kjem til uttrykk ved konkrete krenkingar, som del av det førebyggjande arbeidet til skolen.

Regelen inneber at det ikkje er nok at skolen reagerer ved kjennskap til eller mistanke om at retten elevane har til eit trygt og godt skolemiljø, er broten. Kommunane og fylkeskommunane skal kontinuerleg drive førebyggjande arbeid på skolemiljøfeltet. Kva slags førebyggjande tiltak og aktivitetar som skal gjerast, må vurderast konkret etter lokale undersøkingar og forhold. Det følgjer også av kommunelova at kommunen og fylkeskommunen skal ha internkontroll med administrasjonsverksemda for å sikre at lover og forskrifter blir følgde.

Kva meiner Utdanningsforbundet?

Utdanningsforbundet vonar at nyanseringa av krenkingsomgrepet i opplæringslova kan bidra til betre praktisering av saker der lærarar blir anklaga for krenking, men der læraren meiner å ha gjort jobben sin. Samstundes er det viktig å understreke at lova og må ivareta elevens sjølv-sagde rett til eit godt læringsmiljø.

Kurs

Tenåringshjernen

17. oktober inviterer vi til et populærvitenskapelig webinar om tenåringshjernen formidlet av psykologspesialist Didrik Hægeland. Foredraget omhandler nyere forskning på tenåringshjernen og formidles på en lettfattelig og inspirerende måte. Didrik Hægeland arbeider ved Lovisenberg DPS. Seminaret foregår på Zoom. Opptaket vil være tilgjengelig for påmeldte deltakere i 14 dager. Kursavgift.

Ny opplæringslov – de viktigste endringene

24. oktober arrangerer vi gratis webinar om den nye opplæringsloven. Opplæringsloven er primært en rettighetslov for elevene, men den har også klare konsekvenser for alle ansatte i skolen. Hva er endret og hva er nytt? Noen av problemstillingene som vil bli tatt opp på webinarer; elevens rett til medvirkning og barnets beste vurderinger, lovfesting av fullføringsreformen, hvilke endringer gjelder for opplæring i samisk, lovregulering av fjernundervisning og hva ligger i forslaget om at lærere skal få en lovfestet rett til å gripe inn fysisk? Seminaret er et gratis tilbud til Utdanningsforbundets medlemmer. Det vil foregå på Zoom og vil være tilgjengelig for påmeldte deltakere i 14 dager.

Utforskning gjennom pedagogiske aksjoner i barnehagen

29. november blir det kurs for deg som er leder i barnehagen og som ønsker å skape nye pedagogiske praksiser sammen med personalet. Kurset deles inn i tre deler, der det i første del handler om prosjektledelse, utforskning og psykologisk trygghet. I del to vil du få noen verktøy som kan være med å klargjøre for pedagogiske aksjoner og utforskning av nye pedagogiske praksiser. Avslutningsvis i kurset vil det være fokus på gjennomføring av pedagogiske aksjoner, og milepælstenkning i prosjektarbeid. Kursholder er Beate Lund, høgskolelektor ved Høgskolen i Østfold. Seminaret foregår på Zoom. Opptaket vil være tilgjengelig for påmeldte deltakere i 14 dager. Kursavgift.

Meld deg på kurs her www.udf.no/kurs

Dine medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og de du er glad i sammen få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset ditt yrke og livsfasene du går gjennom.

	Reiseforsikring		Livsforsikring		Studentforsikring
	Innboforsikring		Barneforsikring		Husforsikring
	Grunnforsikring		70+ forsikring		Bilforsikring
	Uføreforsikring		Person 311 forsikring		Kritisk sykdomsforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til dyreforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- Boliglån hos Nordea Direct
- Billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen Hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no

Har du en god reiseforsikring?

Vår gjelder enten du skal til utlandet, eller på tur i Norge. Når sant skal sies, så gjelder den allerede i det du forlater boligen. Og du: husk å kjøpe reiseforsikring før du bestiller reise, så får du avbestillingsdekning hvis du blir syk og ikke kan dra.

God tur :-)

Mer om **reiseforsikring**
på **udf.no**

UTDANNINGS
FORBUNDET

Grønn loff

Førsteintrykket teller mye. Dette har jeg dessverre ikke alltid hatt i bakhodet. Som da jeg bakte grønn loff til mitt første personalmøte.

Jeg skal ikke gå så nøye inn på hvor dette var. Skitt au, barnehagen i Kongsvinger er revet nå.

Som nytilsatt førskolelærer på den ganske kvinnedominerte arenaen ante jeg at ryktet om en ikke helt A4 førskolelærer gikk foran meg. Ingen menn i barnehage i 1980 var A4. Vel, kanskje litt uvøren med sprell både inne og ute, men mange av dagens bokstaver var likevel ukjente da. Seindiagnostisering er uansett for seint nå. Ædda bædda!

Baking på kjøkkenet så vel som ute i skog og mark var superenkelt, og om fragmenter av skog og mark ble med i deigen vi lagde snubrod av ... pytt-pytt. Skulle ikke barna få oppleve snev av rotekte primitivisme på steinaldervis? Jo, derfor kokkelerte vi ute i skauen og svidde våre egne brød, pølser og pinner.

Inne også, på kjøkkenet. Vi tok med eldstegruppa på kjøkkenet for å mele våre egne kaker, lage graut og lese om Grautgramsen. Eller vi stekte og dramatiserte eventyret om pannekaka, som vi kunne framføre og fortære inne på avdeling Lopekassa. Jeg var alltid gamlefar som sprang etter. Slike småroller man aldri får Amanda- eller Oscar-pris for, tragisk nok.

Petit av
Ole Foss

Ole Foss

Skribent og tidligere
grunnskolelærer

Tirsdag 9. september 1980 skulle jeg vise for alle og enhver at mannfolk kunne være like bakstreverske som kvinnfolk. Det var Lopekassas tur å servere på kveldens personalmøte. Forberedelsene ville jeg inkludere i formiddagens kjøkkengruppe for de eldste barna. Moroa her var å lage små wienerbrød og lille Thomas, som halvparten av guttene den gang het, lanserte idéen om grønnfarge.

Jeg tenkte mitt; om ikke også vårt kjære personale skulle få oppleve sensommerens og høstens fargepreg? Jovisst. Jeg blandet rikelig med grønn konditorfarge i hvetedeigen. Mitt humør ble også hevet ved tanken på det som var i gjære.

Barnas wienerbrød hadde en av de eldre assistentene ansvar for. Om hun ikke var stormbegeistret for fargespillet, kom det i hvert fall et overbærende «tja». Og grønnsakene ble tatt godt imot på Lopekassa samme dag, jaja menn!

Med deig i mine armer passet jeg på at ingen fikk forstyrre mine fargerike ettermiddagshemmeligheter på barnehagens kjøkken. Og klokka 16.30 – pling – kunne jeg invitere mine 15-16 relativt nye kolleger inn på personalrommet. Jeg skulle vise meg voksenalivet verdig, og ikke bare som førskolelærer. Jeg hadde mine baktanker!

Enden på dette fargerike eventyret var jo snipp-snapp-snute og lykkelig i alle sine dager. Jeg ble aldri mer bedt om å bake noe som helst til personalmøter i denne barnehagen igjen.

STOREFRI av MARIUS HENRIKSEN

Foto: Adobe Stock

QUIZ

15 kjappe om løst og fast

1. Hvor mange dager var det i årets første halvår (fra og med 1. januar til og med 30. juni)?
2. I høst spiller det norske herrelandslaget kamper for å kvalifisere seg til EM i fotball neste år. I hvilket land skal mesterskapet arrangeres?
3. Hva heter den sittende LO-lederen som kalte kommune- og fylkestingsvalget 2023 «en motbakke fra start til slutt»?
4. Håvard Handeland (Ap) blir ordfører i Sauda, og etter alt å dømme den yngste ordføreren i historien. Hvor gammel er han?
5. 44 land i verden har ikke kystlinje. Hvor mange av disse ligger i Europa?
6. I hvilken by ligger Den europeiske menneskerettsdomstolen?
7. Hva er det riktige navnet til blogger, TV-personlighet og influenser Funkygine?
8. Hvem er kjent for slageren «It's Raining Men» fra 1983?
9. Nav er en sammenslåing av Aetat og trygdeetaten. Når skjedd dette?
10. Hvilken by ligger lengst mot øst av Sydney og Tokyo?
11. Prinsesse Märtha Louise og Durek Verrett skal gifte seg 31. august 2024. Hvor skal bryllupet stå?
12. Hvilket band står bak låter som «Smoke on the Water», «Highway Star» og «Child in Time»?
13. Hvem har skrevet teksten til boken «Vindmakeren»?
14. Hva betyr det samiske uttrykket «lihkku beivviin»?
15. Hvilken form av verbet «å spise» bruker du når du sier «Jeg skal spise»?

Quizmester: Paal Svendsen. Svarene finner du på side 59

FOR 50 ÅR SIDEN

Kunnskaper og oppdragelse

Enkelte skoler i de aller verste strøk er imidlertid nå i ferd med å løse problemene. De arbeider etter enkle hovedregler: Morsmål og regning er i særklasse de viktigste fag. Det legges meget stor vekt på å hjelpe de elever som leser dårlig. Alle elever har hjemmelekser hver eneste dag. Lærerne yter størst mulig hjelp til elever som har det vanskelig, men samtidig stilles det strenge krav til orden og disiplin. Det hevdes at barna stortrives. I en verden som ofte er rotet og full av meningsløshet, er skolen blitt et fast holdpunkt hvor rett er rett og galt er galt; et sted hvor det kreves atskillig, men samtidig gis hjelp og anerkjennelse.

Den høgre skole nr. 20/1973 (siterer fra en artikkel i «American Teacher»)

FOR 25 ÅR SIDEN

– Kommunen tjener penger på barnehager

– Kommunens inntekter er ikke spesielt store. Vi får blant annet ikke så store overføringer fra staten. Men ved å satse på barnehageutbygging har det vært med på å styrke kommunens økonomi. Satsingen har gjort det mulig for begge foreldrene å være ute i yrkeslivet, og således har kommunen fått økte skatteinntekter fra foreldre og ansatte, bespart helse- og sosialbudsjett gjennom økt sysselsetting, og en solid barnehagedekning kan ha hatt betydning for bedriftsetableringen i kommunen.

Signy Harlem,
barnehagesjef i Oppegård kommune

Norsk førskolelærerblad 29/1998

GYLNE ØYEBLIKK

Snudde opp ned på hierarkiet

Hun endret ballspillet og fikk oppleve en ny åpenhet i elevflokken.

Tekst: Ylva Törngren | yt@utdanningsnytt.no

– Dette skjedde under mitt første år som lærer, på 1980-tallet. Jeg jobbet ved en ungdomsskole i Midt-Norge, sier Betty Anita Solli.

– Jeg underviste i alle fag, men dette dreide seg altså om kroppssøving.

Grunnskolen ble først tiårig i 1997, slik at hun jobbet med 7. til 9. trinn.

– De fleste elevene hadde gått i lag helt siden førsteklasse. Mange av dem, særlig guttene, var aktive i idrett, men også en del av jentene, forklarer hun.

– Jeg pleide å avslutte mange timer med ballspill; fotball, kurvball og annet.

– Vi brukte ulike måter for inndeling av lag. Elevene likte godt å velge selv, og så gikk det på omgang hvem som valgte først.

Etter hvert la Betty Anita merke til noe.

– De samme elevene ble alltid valgt sist.

En ny ordning

– De idrettssterke var flotte ungdommer! De klarte bare ikke helt å se dem som ble oversett.

Dette fikk læreren til å finne opp en ny ordning.

– Nå skal vi prøve ut å bli valgt sist, sa hun til den aktuelle klassen.

Elevene skulle bytte på hvem som ble valgt sist. De som ble valgt sist skulle også bli litt oversett av alle de andre spillerne gjennom hele spill-økta.

– Det var tøft av deg å våge noe så uvanlig!

– Jeg var ung, vet du. Og det var før alle ble så krenka, svarer Betty Anita.

Usynlighet

De var vel en 14–15 elever. Altså gjennomførte Betty Anita den nye ordningen i like mange timer, slik at alle skulle oppleve å være sist valgt.

Alle fikk oppleve å stå og vente mens de andre ble valgt før dem. De ble valgt aller sist og opplevde så tilnærmet usynlighet under kampen.

Etter timene holdt hun evalueringer.

Større åpenhet

– Det var rart å oppleve. Å se og høre hva det gjorde med dem, selv om de visste at det var en lek. De ble skuffa, lei seg, fortvilte. De visste at de kunne ha skåret, men de fikk aldri sjansen.

– Tankene de gjorde seg, og at de klarte å sette ord på dem. Dette synes jeg var det gylne!

– Hvordan reagerte de som tidligere hadde vært de «sist valgte»?

– Det husker jeg ikke helt, men jeg tror de var fornøyde.

Populære elever åpnet seg også under evalueringene og fortalte at de tidligere hadde blitt mobbet.

– Det tror jeg ikke vi hadde fått vite, hvis ikke det var for «prosjektet», sier Betty Anita.

Tankene de gjorde seg og at de klarte å sette ord på dem. Dette synes jeg var det gylne!

Betty Anita Solli (61)
pensjonist
tidligere lærer og tillitsvalgt

Har du opplevd et gyllent øyeblikk?

Kontakt: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Ledige stillinger innen
barnehage, skole, høyere
utdanning og annen undervisning.
På ett sted.

Se ledige stillinger:

Tidligere
lærerjobb.no
er nå en del av
Utdanningsnytt

UTDANNINGS**NYTT** STILLINGER

Annonsekontakt:

Astrid Olsen i HS Media

E-post: utdanning@hsmedia.no

Telefon: 478 29 023

KRYSSORD

Løsningssetningen med navn og adresse sendes til: kryssord@utdanningsnytt.no innen 24. oktober.

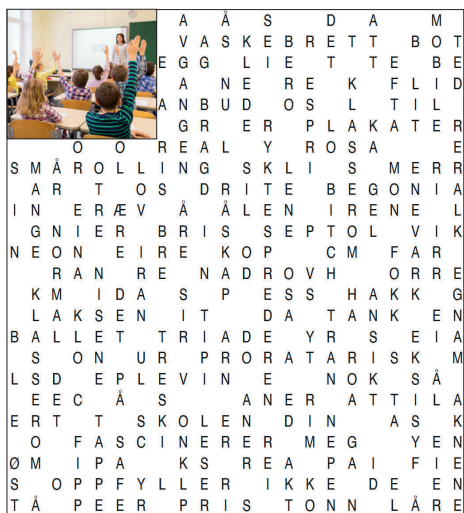
To vinnere får boksjekk og heder og ære i neste nummer.

	VISST- NOK ET SITAT AV DAVINCI	DEBI- TERE NORD	BIT PRO- NOMEN		BEISTA ILDSTED 50	ENVIS PARTI RETNING		PIRKETE PERSON AD- SKILLIG	RIK SLEKT FØDE		OMRÅDE
	2. TONE INDISK DRAKT	NORSK DANSER HVILE	REISE		AVGANGS -ELEV WC	INNI BU- TIKKEN	TILLAT- ELSE AVLØP				
							UTBYGG				
	MENIG					SERIE OG BANDE	FASE BRUN- ALGE		BIL		EN "DUNK"
	FLY	JUPITER- MÅNE LIK			TIDS PUNKT BEVEGE						
REDU- SERE		TRE GRØSS	BÅT SVULME OPP	KJØRE- TØY MINERAL		ROM- HUND DEN- GANG		GJORDE HYSS PLANTE			
										PER STK. STA- SJONEN	
FERSK											
GROV					KAFFE- MERKE	KALIUM PROMPE	KJØTT- RETT	PARTI	ENERGI- ENHET ELV	USANN- HETER	ROVDYR
		BRASE FISK	ELTE SVINGOM		KORT						"NATRIUM SJARM
RAKK				TRIST VAR GIFT MED J. DEPP		BRUKKET		SVAKT	JOMFRU BYRDE	HÅLKE SEIDEL	
1/10 LITER				IVRIG							
FOR- BUND		CIRKA GRUVE- GANG		3. TONE KILO- BYTE	TITTE SLAG- KRAFT	AVLEGGES SKJENKE -STED	ETIKETT KRYDDER ÅBO			ORDNE NYS	
					PERSON FRA UTSIRA	TRIVIAL PURSUIT	KRØLL- ALFA ... RE MI	EDEL- GASS		GRENSE ORGAN- ET	
DEN ELDRE SPANN			BUTIKK OSTEBY					INTAKT OPERA			KONGE TESLA
				ÅRVÅKEN -HETEN			SKRED KJEPP		BUTIKK- KJEDE JØKEL		
STAV- KIRKE		EMILS SØSTER PRO- NOMEN		RENNER GJEN- NOM KYIV KROM	KANON- VOGN	NED- BRUTT PERSON	KOM- MUNE TIL 2020 TINN	GULGRÅ ALTER- NATIVT			KAOS
				FUSKER I FAGET; DILET- TANT							
SMILE								TYPE ØL HJEMME		RØNT- GEN SLETTE	SKAFT LEKER
= SVERIGE B FOR H	ETSE		FARTØY SELSKAP	EN NO- VOTNY RELIGION			OSS FORME	ØVELSES- KJØR- INGS- BOKSTAV	RAUT ODDE		STJELE SKIMTE
					AVGÅTT Å TIL 1917		HAST	STATS- FORETAK (ENØK) LEGE			ERNA- PARTI NIKKEL
UTNYTTE											
MEGET BETD- NINGS- FULL PERSON			BEMERK- NING			HASTER		ARBEIDS- NEKT			

LØSNINGER

Kryssord nr 8

VINNERNE: Anny Wik Hestetun, Øvre Årdal og Aud Karin Nesfeldt, Ås. Premien er hver sin boksjekk på kr. 500. Vi gratulerer!

Quiz

- 181 dager
- Tyskland
- Peggy Hessen Følsvik
- 19 år
- 16 (Andorra, Armenia, Belarus, Kosovo, Liechtenstein, Luxembourg, Nord-Makedonia, Moldova, San Marino, Serbia, Slovakia, Sveits, Tsjekkia, Ungarn, Vatikanstaten og Østerrike)
- Strasbourg
- Jørgine Massa Vasstrand
- The Weather Girls
- 2006
- Sydney
- Geiranger
- Deep Purple
- Maja Lunde
- Gratulerer med dagen
- Presens futurum

Kvar fredag publiserer me ein nettquiz på utdanningsnytt.no. Her finn du nye og tidlegare quizar: utdanningsnytt.no/tag/quiz

BLADENE VÅRE

Utdanningsforbundet gir ut medlemsblad og fire tidsskrifter. Alle publikasjonene er redaksjonelt uavhengige og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseetikk.

Som medlem i Utdanningsforbundet kan du få medlemsbladet Utdanning på papir eller digitalt. Neste utgave kommer 3. november.

I tillegg kan du velge ett av disse tidsskriftene kostnadsfritt:

Første steg
Tidsskrift for barnehagelærere.
Fire utgaver pr år.

Bedre Skole
fra førsteklasse til lærerutdanning.
Fire utgaver pr år.

Yrke
Fokus på yrkesopplæring.
Fire utgaver pr år.

Spesialpedagogikk
Fag- og forsknings-tidsskrift.
Fire utgaver pr år.

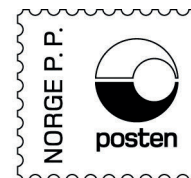
MIN SIDE

Administrer abonnementene dine på www.udf.no/min-side eller kontakt medlemsservice om du har spørsmål medlem@udf.no, tlf.: 24 14 20 00

Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

UTDANNINGSFORBUNDET

Besøksadresse: Hausmanns gate 17, Oslo
Postadresse: Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo. Telefon: 24 14 20 00

Ta med klassen
din i kampen mot
nettmobbing!

Skap engasjement og læring med
Bruk Hue – et gratis, interaktivt verktøy
for undervisning om nettvett og nett-
mobbing for barne- og ungdomstrinnet.

Les mer på BRUKHUE.no